

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA: Ekonomiky

STUDIJNÍ PROGRAM: 6208 B Ekonomika a management

**STUDIJNÍ OBOR: Účetnictví a finanční řízení podniku
pro české firmy**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klasifikace nákladů a možnosti jejich analýzy

Costs classification and possibility of their analyse

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martina Novotná, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Jan Pudil

2008

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Zemědělská fakulta
Katedra ekonomiky
Akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan PUDIL**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku - pro české firmy**

Název tématu: **Klasifikace nákladů a možnosti jejich analýzy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku jako hlavního činitele zvyšování zisku. Posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledky hospodaření podniku. Zvolené metody aplikovat ve vybraném podniku z jihočeského regionu.

Osnova:

1. Význam sledování nákladů v podniku
2. Klasifikace nákladů a jejich evidence
3. Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku
4. Charakteristika zvoleného podniku především z hlediska vývoje nákladů
5. Analýza nákladovosti ve vybraném podniku za 3 až 5 let
6. Zhodnocení provedené analýzy s aspektem na výsledky hospodaření podniku

Rozsah práce: 40 - 50 stran

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. Synek, M. a kol.: Podniková ekonomika. Praha, C. H. Beck 1999
2. Wöhe, G.: Úvod do podnikového hospodaření. Praha, C. H. Beck 1995
3. Neumaierová, dI., Neumaier, I.: Výkonnost a tržní hodnota firmy. Praha, Grada Publishing 2002
4. Kovanicová, D.: Finanční účetnictví v kontextu současného vývoje. Praha, Polygon 1997
5. Synek, M., Muzikant, J.: Modelování nákladů. Praha, SNTL 1978
6. Periodika: Ekonom

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martina Novotná, Ph.D.
Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce: 7. března 2006

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2007

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSC.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚLÉSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSC.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 7. března 2006

PROHLÁŠENÍ K BAKALAŘSKÉ PRÁCI

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Klasifikace nákladů a možnosti jejich analýzy**“ vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích 15. dubna 2008.....

Jan Pudil

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Ing. Martině Novotné, Ph.D. za odbornou pomoc, rady a cenné připomínky při zpracovávání této bakalářské práce a dále své rodině a blízkým za podporu, kterou mi poskytli.

1. Úvod.....	- 8 -
2. Význam sledování nákladů	- 9 -
2. 1 Pojetí nákladů	- 9 -
2. 2 Výsledek činnosti podniku.....	- 10 -
2. 3 Plánování nákladů a kontrola.....	- 10 -
3. Klasifikace nákladů a jejich evidence.....	- 12 -
3. 1 Klasifikace nákladů.....	- 12 -
3. 1. 1 Druhové třídění nákladů	- 12 -
3. 1. 2 Účelové třídění nákladů	- 13 -
Třídění nákladů podle útvarů	- 13 -
Třídění nákladů podle výkonů	- 14 -
3. 1. 3 Náklady podle závislosti na změnách objemu výroby.....	- 15 -
3. 1. 4 Náklady podle původu spotřebovaných vstupů	- 19 -
3. 1. 5 Náklady podle podnikových funkcí.....	- 19 -
3. 1. 6 Manažerské členění nákladů	- 19 -
3. 2 Evidence nákladů	- 20 -
3. 2. 1 Finanční účetnictví.....	- 21 -
3. 2. 2 Nákladové (provozní) účetnictví	- 22 -
3. 2. 3 Manažerské účetnictví	- 22 -
4. Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku	- 23 -
4. 1 Zdroje vstupních dat o nákladech	- 23 -
4. 2 Finanční analýza a náklady.....	- 25 -
4. 2. 1 Analýza absolutních a rozdílových ukazatelů	- 26 -
4. 2. 2 Analýza poměrových ukazatelů.....	- 26 -
Ukazatele rentability	- 26 -
Rentabilita celkových vložených prostředků (ROA).....	- 27 -
Rentabilita vlastního kapitálu (ROE).....	- 28 -
Rentability tržeb (ROS)	- 28 -
Nákladovost (= 1 – ROS)	- 28 -

Rentabilita nákladů	- 29 -
4. 2. 3 Analýza soustav ukazatelů	- 32 -
Pyramidové rozklady	- 32 -
Du Pontův rozklad	- 33 -
Pyramidový rozklad zisku	- 34 -
4. 3 Uživatelé výsledků analýz a jejich informační potřeby	- 35 -
5. METODIKA	- 36 -
5. 1 Analýza absolutních ukazatelů	- 37 -
5. 2 Analýza poměrových ukazatelů	- 38 -
5. 3 Analýza soustav poměrových ukazatelů – Pyramidální rozklad	- 38 -
6. Charakteristika zvoleného podniku především z hlediska vývoje nákladů	- 42 -
6. 1 Základní data:	- 42 -
6. 2. Vývoj nákladů podniku v letech 2001 až 2005.....	- 47 -
7. Analýza nákladovosti ve vybraném podniku za 3 až 5 let.....	- 49 -
7. 1. Analýza pomocí absolutních ukazatelů	- 49 -
7. 1. 1. Provozní náklady	- 49 -
7. 1. 2. Finanční náklady.....	- 52 -
7. 3. Analýza pomocí poměrových ukazatelů.....	- 54 -
7. 4. Analýza pomocí soustav poměrových ukazatelů.....	- 56 -
7. 4. 1 Logaritmický rozklad zisku	- 56 -
8. Zhodnocení provedené analýzy s aspektem na výsledky hospodaření podniku.....	- 62 -
9. Závěr	- 64 -
Abstrakt.....	- 66 -
Literatura:.....	- 67 -
Seznam tabulek	- 68 -
Seznam schémat.....	- 68 -
Seznam grafů	- 69 -

1. Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá problematikou nákladů. Pod slovem náklady si každý člověk jistě něco vybaví. Někdo si představí náklady na bydlení, na topení, na obživu. Jiný náklady na elektřinu, na dovolenou, na výrobu výrobků, na zaměstnance atd. Nákladů existuje velké množství, ať už jsou to náklady jednotlivců, domácností nebo firem. V následujícím textu se soustředíme na podnikové náklady, tedy na náklady, které přímo souvisí s chodem firmy. Těchto nákladů existuje velké množství. Pro lepší přehlednost se různě člení, podle různých hledisek (např. podle druhu, podle účelu atd.). Podniky často podceňují význam sledování nákladů. Tento význam je velice důležitý, protože ten, kdo náklady nesleduje, se brzy může dostat do velikých problémů, neboť se náklady významnou měrou podílí na tvorbě hospodářského výsledku. Nejen, že podnik nedosáhne zisku, ale může se dostat do takové situace, z které již nebude úniku.

Podniky, které chtějí být ve svém podnikání úspěšné (to je dosahovat zisku), musejí analyzovat své náklady a následně hledat možnosti jejich optimalizace. Aby toto bylo možné, je nutné vést úplnou a pravdivou evidenci nákladů. Trvalým zdrojem růstu zisku je snižování nákladů. Proto by jim podniky měly věnovat trvalou pozornost.

Nákladová analýza firmy poskytuje významné informace pro zjištění a posouzení finančně ekonomické situace firmy. Význam této analýzy pro vlastní řízení firmy tkví v tom, že její výsledky pomáhají odhalovat slabé stránky firmy v oblasti nákladů. Na základě těchto výsledků firma může účelně zasáhnout a slabé stránky zmírnit resp. eliminovat. Tato analýza se může stát i nástrojem ke kontrole, zda-li jsou realizovatelná opatření úspěšná a projevují-li se ve zlepšování finančně ekonomické situace firmy.

2. Význam sledování nákladů

2.1 Pojetí nákladů

Náklady podniku můžeme charakterizovat jako peněžně vyjádřenou spotřebu výrobních faktorů, které jsou účelně vynaloženy na tvorbu podnikových výnosů včetně dalších nutných nákladů spojených s činností podniku. Toto je v podstatě pojetí nákladů ve finančním účetnictví, které je i základem pro výpočty daní. Ekonomické pojetí nákladů je poněkud jiné. Charakterizuje to, co skutečně bylo obětováno („náklady jsou v penězích vyjádřené oběti na statcích a výkonech, učiněné pod zorným úhlem dosažení většího užítku“) Charakterizují tedy nejen to, co bylo v penězích zapláceno, ale vše, co bylo obětováno. „Účetní počítají pouze se skutečnou částkou peněz vynaloženou (utracenou) za výrobní faktory použité na výrobu daného množství určitého výrobku. Když výrobce na to použije svůj kapitál, účetní nezahrne úrokové náklady, protože nebyly zapláceny. Ekonom naproti tomu bere v úvahu oběť učiněnou výrobcem tím, že použil vlastní kapitál, a do ekonomických nákladů zahrne úroky ve výši rovnající se částce úroků, kterou by výrobce obdržel v případě, že by svůj kapitál půjčil.“ Do ekonomických nákladů patří např. úroky z vlastního kapitálu, ušlá mzda podnikatele a jiné tzv. oportunitní (alternativní) náklady. Ekonomické náklady slouží i pro výpočet ekonomického zisku, který je rozdílem ceny (výnosů) a ekonomických nákladů. Oba ukazatele (ekonomické náklady a ekonomický zisk) používáme v manažerském rozhodování. Náklady podniku vždy souvisí s výnosy podniku určitého období; to zabezpečuje tzv. časové rozlišování nákladů a výnosů, které je předmětem účetnictví. V této souvislosti jen upozorňujeme na pojem náklady příštích období (v běžném jsou uskutečněny výdaje na výrobky, které se budou vyrábět v příštích obdobích), výdaje příštích období (výrobky jsou zhotoveny v běžném období, ale vyvolají náklady i v příštích obdobích). Podobně je tomu s výnosy (Synek, M. a kol., 2005).

2. 2 Výsledek činnosti podniku

Výsledkem činnosti podniku jsou výrobky nebo služby. Peněžním oceněním souboru realizovaných výrobků a služeb za určité období jsou výnosy podniku, a to bez ohledu na to, zda v tomto období došlo k jejich inkasu. Tím se výnosy odlišují od peněžních příjmů.

Hlavními výnosy výrobního podniku jsou tržby za prodej vlastních výrobků a služeb.

Výnosy podniku za určité období (měsíc, rok) jsou zachyceny ve výkazu zisků a ztrát – výsledovce, stejně jako náklady.

Aby firma získala výnosy, musí vynaložit náklady. Rozdíl mezi výnosy a náklady podniku za určité období tvoří hospodářský výsledek podniku. Jsou-li výnosy vyšší než náklady, označujeme jej jako zisk, jsou-li výnosy nižší než náklady, označujeme jej jako ztrátu:

$$\begin{array}{l} \text{Výnosy} - \text{náklady} = \text{hospodářský výsledek} \end{array} \begin{array}{l} \nearrow \text{výnosy} > \text{náklady} = \text{zisk} \\ \searrow \text{výnosy} < \text{náklady} = \text{ztráta} \end{array}$$

Zisk je základním motivem podnikání a tím i hlavním kritériem pro rozhodování. Zisk je hlavním zdrojem samofinancování (tj. zdrojem hrazení výdajů vlastními příjmy, většinou ziskem a odpisy) a důležitou součástí mnoha poměrových ukazatelů (např. rentability). Trvalým zdrojem růstu zisku je snižování nákladů. Manažeři jim proto věnují trvalou pozornost (Synek, M. a kol., 2002).

2. 3 Plánování nákladů a kontrola

Ve většině našich podniků je plán nákladů součástí finančního plánu (rozpočtu). Ten obsahuje plán výnosů, nákladů a zisku, plán rozdělení zisku popř. další plány.

Plán výkonů, nákladů a tvorby zisku je vlastně plánovaná výsledovka podniku. Výpočty jeho položek navazují na ostatní části plánu podniku; například provozní výnosy na plán

odbytu, mzdy na plán mezd apod. Plán má dvě základní části: výnosy a náklady. Cílem plánování nákladů je dosáhnout jejich snížení. Proto plánování nákladů není jen pasivním odrazem skutečnosti, ale aktivně na ni působí tak, že vytváří tlak na snižování nákladů ve všech oblastech podnikové činnosti. Náklady můžeme plánovat v podstatě pomocí dvou skupin plánovacích metod – metod globálních a podrobných. Globální metody vycházejí ze základních vztahů v ekonomice podniku, které zachycují různými modely, např. nákladovými modely. Podrobné metody vycházejí z detailních plánovacích podkladů, jako jsou operativní plán výroby, normy spotřeby, limity apod. Typickými představiteli těchto metod jsou rozpočty a kalkulace. V plánování nákladů se používá různých členění nákladů (Synek, M. a kol., 2002).

3. Klasifikace nákladů a jejich evidence

Nejprve se budeme zabývat klasifikací nákladů.

3. 1 Klasifikace nákladů

Abychom mohli náklady řídit (usměrňovat) a tím zvyšovat hospodárnost, musíme je podrobněji třídit. To lze provést podle řady hledisek. V podniku náklady třídíme podle druhů (druhovému třídění nákladů) podle účelu (účelové třídění nákladů, a to podle útvarů, nebo podle výkonů), podle závislosti nákladů na změnách objemu výroby (podle variability nákladů), podle původu spotřebovaných vstupů, podle činností aj. (Synek, M. a kol., 2005).

3. 1. 1 Druhovému třídění nákladů

Druhovému třídění nákladů vychází z výrobních faktorů – práce (osobní náklady), dlouhodobý hmotný majetek (odpisy), materiál (spotřeba materiálu a energie aj.). V praxi je druhovému třídění podrobnější, jak o tom svědčí základní podnikový výkaz o výnosech, nákladech a hospodářském výsledku – výkaz zisku a ztrát, zkráceně výsledovka. Ta kombinuje dvojí třídění nákladů – podle oblasti činnosti (provozní, finanční a mimořádné náklady) a podle nákladových druhů. Za základní nákladové druhy můžeme považovat tyto položky:

- spotřeba materiálu, energie a externích služeb,
- osobní náklady (mzdy, platy, provize, náklady na sociální zabezpečení, sociální náklady),
- odpisy hmotného i nehmotného dlouhodobého majetku,
- finanční náklady (nákladové úroky aj.).

Uvedené nákladové druhy jsou položkami finančního účetnictví. Pro manažerské účely (např. pro sestavení kalkulací výrobků a pro hodnocení jednotlivých výrobků nebo pro jiná rozhodování) lze použít dalších nákladových druhů, např. úroky z vlastního kapitálu,

podnikatelskou mzdu a jiné – viz dříve uvedené – oportunitní náklady. Tyto náklady nazýváme kalkulační nákladové druhy.

Druhové třídění nákladů umožňuje vazbu plánu nákladů na dílčí plány podniku (např. mzdové a ostatní osobní náklady na plán práce a mezd, odpisy na plán investic a dlouhodobého hmotného majetku, spotřeba materiálu na plán zásobování atd.), je základním tříděním v plánu nákladů (ten je součástí finančního plánu) a ve výsledovce podniku (umožňuje svázání nákladů s výnosy a hospodářským výsledkem). Druhové třídění nákladů poskytuje údaje pro řádu podnikových rozborů (Synek, M. a kol., 2005).

3. 1. 2 Účelové třídění nákladů

Používá se dvojí třídění nákladů podle účelu – třídění podle útvarů a třídění podle výkonů. Vnitropodnikovým útvarem jsou střediska. Střediska jsou místně vymezené části podniku (např. slévárna, mechanická dílna, odbytový útvar atd.), které evidují náklady, za něž jsou zodpovědné (nákladová střediska), nebo i výnosy, resp. i zisk (hospodářská střediska). Pokud není podnik členěn na střediska (obvykle malé podniky), používá se pouze třídění nákladů podle výkonů, tj. kalkulační třídění.

Třídění nákladů podle útvarů

Třídění nákladů podle útvarů je sledováním nákladů podle středisek. Náklady, které lze přímo připočítat určitému nákladovému středisku, označujeme jako jednicové náklady střediska, náklady, které nelze připočítat přímo, ale pouze pomocí určitého klíče, označujeme jako režijní náklady materiálové, výrobní, správní a odbytové. Přehledem nákladů je rozpočet.

Třídění nákladů podle výkonů

Třídění nákladů podle výkonů (kalkulační třídění nákladů) umožňuje zjišťování nákladů (obvykle i zisku) podle jednotlivých výrobků (resp. služeb), tj. podle tzv. nositelů nákladů. Umožňuje zjistit výnosnost (rentabilitu) výrobků a tím usměrňovat i strukturu výrobního programu. Rozlišuje dvě základní skupiny nákladů – jednicové (přímé) náklady, které lze hospodárně zjistit a přiřadit jednotlivým druhům výrobků, a režijní (nepřímé) náklady, které jsou společně vynakládány na více druhů výrobků nebo na chod celého útvaru (dílny, provozu, podniku) a které je nutné dovést na jednotlivé výrobky pomocí různých přírážek. Jednicovými (přímo přičitatelnými) náklady obvykle jsou výrobní materiál a výrobní mzdy, režijními (nepřímo přičitatelnými) náklady jsou všechny ostatní náklady. Písemný přehled o jednotlivých položkách nákladů a jejich úhrnu na kalkulační jednici nazýváme kalkulace nákladů (kalkulační jednicí je určitý výkon, např. výrobek, polotovár, služba, vymezený měřicí jednotkou, např. jednotkou množství – 1 kus, jednotkou hmotnosti – 1 kg, plochy – 1 m², jednotkou času – 1 min. atd.). Tyto výkony jsou označovány jako nositele nákladů. Jsou to jednak finální výrobky podniku (tržní výkony), jednak vnitropodnikové výkony. Přehled jednotlivých položek nákladů dává všeobecný kalkulační vzorec, který sice není závazný, ale používá jej většina podniků. Níže je uveden všeobecný kalkulační vzorec používaný v ČR (Synek, M. a kol., 2005).

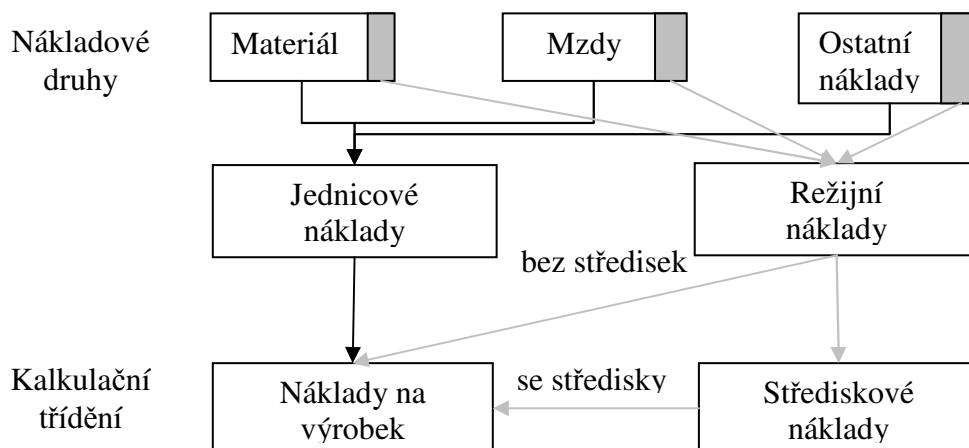
Tab. 1: Všeobecný kalkulační vzorec používaný v ČR

1.	Přímý (jednicový) materiál
2.	Přímé (jednicové) mzdy
3.	Ostatní přímé (jednicové) náklady
4.	Výrobní (provozní) režie
Vlastní náklady výroby (1 až 4)	
5.	Správní režie
Vlastní náklady výkonu (1 až 5)	
6.	Odbytové náklady
Úplné vlastní náklady výkonu (1 až 6)	
7.	Zisk (ztráta)
Prodejní cena	

Zdroj: Synek, M. a kol., 2005.

Účelové třídění nákladů je rozhodující pro zajišťování hospodárnosti výroby jednotlivých výrobků, vnitropodnikových útvarů (středisek) i celého podniku, neboť zachycuje příčinný vztah mezi náklady a účelem jejich vynakládání, tj. výrobky. Základními nástroji výrobního řízení nákladů jsou kalkulace nákladů, základními nástroji řízení nákladů podle místa vzniku a odpovědnosti jsou rozpočty nákladů.

Schéma 1: Vztah mezi druhovým, kalkulačním a střediskovým tříděním nákladů

Zdroj: Synek, M. a kol., 2005.

3. 1. 3 Náklady podle závislosti na změnách objemu výroby

Podle závislosti na změnách objemu výroby třídíme náklady na variabilní (proměnlivé) a fixní (stálé).

Z názvů je zřejmé, že variabilní náklady se mění se změnami objemu výroby, např. jednicové mzdy, jednicový materiál, a to buď proporcionálně (rostou stejně rychle), nadproporcionálně (rostou rychleji), nebo podproporcionálně (rostou pomaleji). Fixní náklady zůstávají na stejné úrovni bez ohledu na měnící se objem výroby (např. odpisy strojů prováděné podle času, nájemné, úroky z úvěrů); změní se – a to skokem – až při změně výrobní kapacity. Dá se odvodit, že toto členění nákladů platí v krátkodobém pohledu, v delším časovém horizontu, kdy se mění výrobní kapacita (např. instalací nových strojů), jsou všechny náklady variabilní. Je nutné i podotknout, že fixnost a proměnnost

nákladů je relativní (navíc při jejich stanovení jde obvykle o odhady!). Vztah nákladů a objemu produkce se dá zachytit matematickými funkcemi, které nazýváme nákladové funkce. Nejjednodušší je lineární (zachycuje proporcionální růst nákladů) tvaru:

$$N = F + n * q,$$

kde N jsou celkové náklady v Kč,
q – objem výroby v naturálních jednotkách (např. kusech),
n – variabilní náklady na 1 jednotku (1 kus),
F – fixní náklady

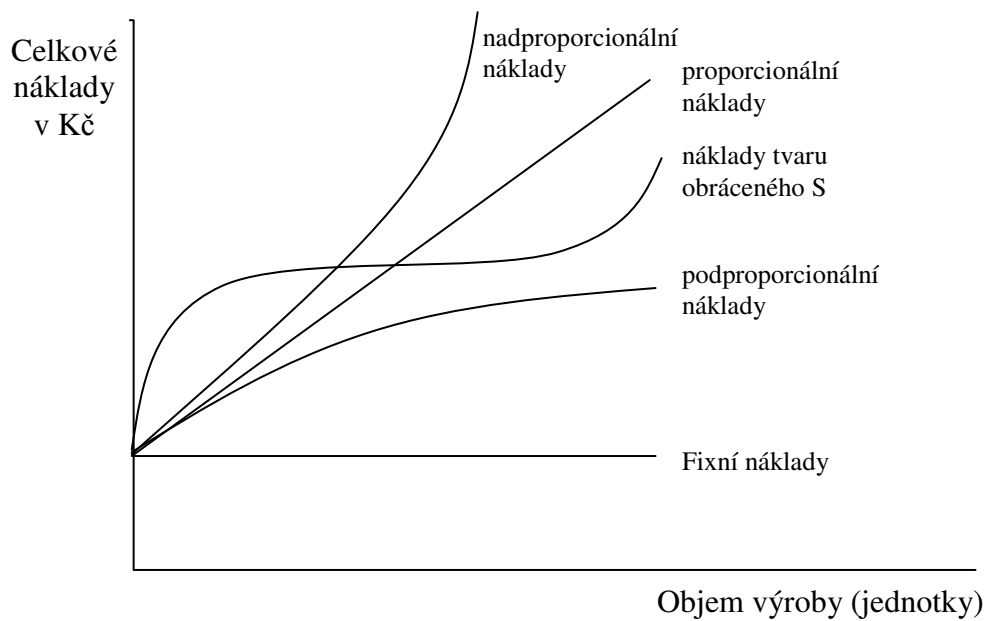
Z uvedené funkce lze jejím dělením množstvím výroby q odvodit i náklady připadající na 1 jednotku objemu výroby. Tyto náklady nazýváme průměrné (jednotkové) náklady

$$N_j = \frac{F}{q} + b$$

Z funkce lze odvodit, že s rostoucím objemem výroby jednotkové náklady klesají, neboť fixní náklady se rozpouštějí do stále většího objemu produkce (počtu výrobků). Tomuto jevu říkáme degrese nákladů. Je jedním z hlavních způsobů zvyšování hospodárnosti. Vztah objemu výroby a fixních a variabilních nákladů ukazují dva následující grafy – první znázorňuje průběh celkových nákladů, druhý nákladů na jednotku produkce.

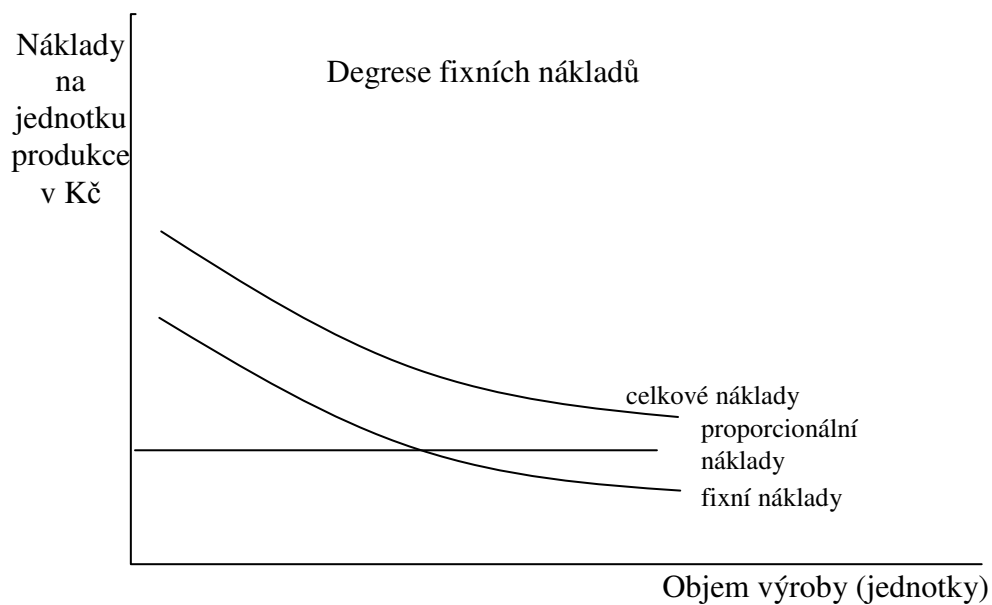

Graf 1: Průběh celkových nákladů

Zdroj: Synek, M. a kol., 2005.

Graf 2: Průběh jednotkových nákladů

Zdroj: Synek, M. a kol., 2005.

Můžeme odvodit i složitější nákladové funkce, které postihují nelineární vývoj nákladů; v běžné praxi však většinou vystačíme s výše uvedenou funkcí. Pro stanovení nákladových funkcí (pro odhad fixních nákladů) můžeme použít několik metod. V praxi se nejvíce osvědčila metoda logického třídění nákladů (klasifikační metoda), při které třídíme celkové náklady určitého podniku na fixní a variabilní část podle jejich konkrétního chování. Tuto metodu může aplikovat jen rozborář znalý konkrétních podmínek v podniku. Další metodou používanou v praxi je regresní a korelační analýza. Předpokládá existenci řady vstupních dat (údajů o celkových nákladech a objemech produkce) za delší období (obvykle nejméně za 12 měsíců). Nemůžeme ji použít u nových výrob. Úloha se řeší na počítači. Metoda umožňuje stanovit také nelineární nákladové funkce, zjistit spolehlivost vypočtených funkcí a sestavit i grafický obrázek (tzv. bodový diagram) vývoje nákladů. Rychlou, ale málo spolehlivou metodou je metoda dvou období, která spočívá v řešení dvou lineárních funkcí sestavených z údajů dvou období, jednoho s malým, druhého s velkým objemem výroby. Neznámé hodnoty jsou fixní náklady (F) a variabilní jednotkové náklady (n) (Synek, M. a kol., 2005)..

Nákladové funkce používají manažeři k řešení rozmanitých rozhodovacích problémů; nejznámější je tzv. analýza bodu zvratu.

Roztřídění nákladů na fixní a variabilní umožňuje lépe postihnout možnosti snižování nákladů a zvyšování hospodárnosti. Rozšiřováním výroby v rámci neměnných fixních nákladů se snižují jednotkové náklady – hovoří se o účinnostní formě hospodárnosti; racionalizací výroby dochází ke snižování jednotkových variabilních nákladů – hovoří se o úspornostní formě hospodárnosti (Synek, M. a kol., 2005).

3. 1. 4 Náklady podle původu spotřebovaných vstupů

Spotřebované vstupy mohou pocházet z okolí podniku (např. spotřebovaný materiál): tyto náklady nazýváme prvotní náklady nebo též externí náklady. Druhou skupinou jsou náklady druhotné, též interní, vznikající spotřebou vnitropodnikových výkonů (např. výroba páry nebo nářadí pro vlastní potřebu); tyto náklady mají komplexní charakter (skládají se z původních nákladových druhů). Toto členění nákladů je důležité pro zúčtování nákladů mezi středisky. Vychází z něho nákladové účetnictví (Synek, M. a kol., 2005).

3. 1. 5 Náklady podle podnikových funkcí

Obvykle se rozlišují náklady podle těchto hlavních podnikových funkcí:

- náklady na pořízení,
- náklady na skladování,
- náklady na výrobu
- náklady na správu,
- náklady na odbyt.

3. 1. 6 Manažerské členění nákladů

Přírůstkové náklady (incremental cost) jsou náklady vyvolané přírůstkem objemu výroby. Zvláštní formou přírůstkových nákladů jsou tzv. **marginální** (mezní, diferenciální hraniční) **náklady**. Ty tvoří přírůstek nákladů vyvolaný přírůstkem výroby o jednu jednotku (teoreticky o nekonečně malý přírůstek). Znalosti marginálních nákladů využívají manažeři pro stanovení takového objemu produkce, který přinese maximální zisk. Z ekonomické teorie je totiž známá poučka, že maximálního zisku se dosáhne při takovém objemu produkce, když marginální tržby se rovnají marginálním nákladům (to má význam při nelineárním vývoji tržeb a nákladů). Marginální tržby tvoří přírůstek tržeb vyvolaný přírůstkem prodeje (výroby) o jednu jednotku (Synek, M. a kol., 2005).

V manažerské ekonomice se termín přírůstkové náklady (incremental cost) používá v poněkud jiném významu. Rozumí se jimi náklady, které se mění s rozhodnutím manažerů (jsou to např. ty náklady, kterými se liší jednotlivé alternativy). Ostatní náklady jsou z tohoto hlediska neměnné, neboť nejsou ovlivněny rozhodnutím. Tyto náklady, které jsou nezávislé na daném rozhodnutí, jsou nazývány **utopené náklady**. (sunk cost). Pro manažerské rozhodování jsou **relativními náklady** pouze náklady přírůstkové, zatímco náklady utopené rozhodnutí nikterak neovlivní a manažeři je do řešení úlohy vůbec nemusí zahrnout (Synek, M. a kol., 2005).

Oportunitní (alternativní) náklady jsou hodnota, která musí být obětována, když zdroje (práce, kapitál) nejsou použity na nejlepší možnou alternativu. Nazýváme je též náklady ušlých příležitostí. Rozhodneme-li se např., že místo výrobku A budeme vyrábět výrobek B, potom relevantní náklady výrobku B budou zahrnovat i zisk výrobku A. Koncepce oportunitních nákladů se používá v manažerském rozhodování (Synek, M. a kol., 2005).

V řízení podniku se používá mnoho dalších hledisek třídění nákladů a jejich kategorií. Uvedme alespoň tyto (jejich obsah většinou vyplývá z jejich názvu): náklady **plánované**, **normované** a **skutečné**, náklady **technologické** a náklady **na obsluhu a řízení**, **explicitní** a **implicitní** náklady. Většina těchto nákladových kategorií se používá v manažerském účetnictví (Synek, M. a kol., 2005).

Ve výkazu zisků a ztrát (výsledovce) se náklady třídí podle základních oblastí podnikové činnosti na provozní, finanční a mimořádné.

3. 2 Evidence nákladů

Evidenci nákladů v podniku zabezpečuje účetnictví podniku. To se obvykle člení na finanční účetnictví, nákladové účetnictví a manažerské účetnictví (Synek, M. a kol., 2002).

3. 2. 1 Finanční účetnictví

Finanční účetnictví sleduje informace za podnik jako celek a je určeno především pro externí uživatele (např. daňové orgány, banky); je upravováno závaznými normami (je standardizováno). V ČR základními normami regulujícími finanční účetnictví je Zákon o účetnictví, účtové osnovy a postupy pro různé typy účetních jednotek. V současné době dochází k harmonizaci finančního účetního výkaznictví v rámci EU i celého světa. Finanční účetnictví eviduje aktiva podniku, jeho vlastní jmění, dluhy podniku, výnosy, náklady a hospodářský výsledek. Jeho vyústěním jsou dva hlavní výkazy podniku – rozvaha a účet zisku a ztrát (výsledovka) V oblasti nákladů zachycuje finanční účetnictví v účtové třídě 5 Náklady; na jednotlivé účty (spotřeba materiálu, spotřeba energie, opravy a udržování, mzdové náklady, odpisy, finanční náklady, atd.) se účtují účetní případy narůstajícím způsobem od začátku roku. Pro vnitropodnikové účetnictví je vyhrazena 8. a 9. účtová třída. Z finančního účetnictví vychází daňové účetnictví, které podle daňových předpisů třídí veškeré náklady na daňově uznatelné (tj. náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů) a náklady které jsou považovány za rozdělení zisku a do základu daně z příjmu se nezahrnují (např. pokuty, penále, cestovné nad stanovený limit, odměny členům orgánů). Podobně je tomu s výnosy (do zdaňovaných se např. nezapočtou výnosy zdaněné u zdroje). O tyto rozdíly se upravuje hrubý zisk (rozdíl mezi výnosy a náklady), který se přebírá z účetnictví, Zjištěný daňový základ se ještě upraví o odpočitatelné položky; z upraveného základu daně se vypočte daň, která se sníží o případné slevy na daních – výsledkem je daňová povinnost. Jejím odečtením od hrubého účetního zisku se zjistí daňový hospodářský výsledek (daňový zisk, daňová ztráta); po případné úpravě o odloženou daň tvoří zisk k rozdělení. Výpočet daňové povinnosti probíhá mimo vlastní účetnictví a je obsahem daňového přiznání. Je zřejmé, že vazba daňového účetnictví na finanční účetnictví vede podnik ke snaze minimalizovat vykázaný zisk (proti tomu však působí snaha po vysoké ceně akcií, která je ovlivňována výší zisku připadající na jednu akcii) (Kovanicová, 2002).

3. 2. 2 Nákladové (provozní) účetnictví

Nákladové (provozní) účetnictví tvoří soustava analytických účtů, na kterých se nemusí účtovat podvojně a které slouží především vnitropodnikovému řízení. Je úzce spojeno s kalkulacemi, rozpočty, hmotnou stránkou hospodářských procesů, kontrolní činností atd. Je zaměřeno buď na výkony nebo na střediska, v poslední době i na procesy (Activity Based Accounting) Tradiční nákladové účetnictví postupně přerostlo v účetnictví manažerské (Synek, M. a kol., 2002).

3. 2. 3 Manažerské účetnictví

Manažerské účetnictví (Management Accounting) slouží bezprostředně pro efektivní řízení podniku a jeho vnitropodnikových útvarů (středisek). Využívá údajů finančního i nákladového účetnictví, kalkulací, operativní evidence, statistiky, používá statistických, matematických aj. metod a postupů. Jeho předmětem jsou nejen náklady, ale i výnosy, někdy i cash flow. Zajišťuje soustavnou kontrolu (někdy přerůstá v controlling) a poskytuje podklady pro manažerské rozhodování. Je součástí manažerského informačního systému, který sám je součástí celkového informačního systému podniku (Kisslingerová, E. a kol., 2004).

4. Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku

K rozborům nákladů jsou používány dva přístupy:

- technická analýza, která posuzuje hospodářské jevy metodami založenými na zpracování kvantitativních dat převážně z účetnictví, na něž navazuje kvalitativní ekonomické posouzení výsledků. Tyto analýzy využívají především matematických a statistických postupů a modelů;
- fundamentální analýza, která posuzuje hospodářské jevy na základě znalostí vzájemných vazeb mezi ekonomickými a mimoekonomickými činnostmi. Při této analýze se zpracovávají zejména kvalitativní údaje (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

4. 1 Zdroje vstupních dat o nákladech

Při rozhodování o běžném financování podniku (zejména při použití technické analýzy), jsou zpracována data z různých informačních zdrojů, které můžeme rozdělit od následujících základních skupin:

- a) účetní data podniku, čerpaná z
  - a. účetních výkazů finančního účetnictví;
  - b. vnitropodnikového účetnictví;
  - c. výročních zpráv a příloh účetních závěrek;
- b) ostatní data o podniku, čerpaná z
  - a. kvantitativních a kvalitativních údajů o aktivitách;

- b. podkladů o práci a mzdách;
  - c. podnikové statistiky;
  - d. zpráv vedoucích pracovníků;
- c) data z vnějšího ekonomického prostředí podniku, například
- a. údaje státní statistiky;
  - b. povinně zveřejňované údaje ostatních podniků;
  - c. údaje z odborného tisku.

Nejčastěji jsou při finanční analýze nákladů zpracovávány údaje převzaté z podnikové účetní závěrky. Tu tvoří v soustavě podvojného účetnictví

- rozvaha;
- výkaz zisků a ztrát;
- příloha (včetně přehledu o peněžních tocích).

Úplně a průkazně vedené finanční účetnictví poskytuje v účetních výkazech pravdivé informace o majetku firmy a zdrojích, ze kterých byl pořízen. Výkaz zisků a ztrát zachycuje rozvahovou položku hospodářský výsledek za účetní období v potřebném analytickém členění nákladů a výnosů. Výkaz je obrazem podnikatelské činnosti z hlediska dosažených výnosů a na ně vynaložených nákladů. V příloze účetní závěrky účetní jednotka uvede a vysvětlí každou významnou položku z rozvahy nebo výkazu zisků a ztrát, jejíž uvedení je podstatné pro hodnocení finanční, majetkové a důchodové pozice podniku a pro analýzu výkazů (pokud tyto informace nevyplývají z účetních výkazů). V příloze se uvádějí rovněž takové významné položky, které jsou ve výkazech zahrnuty do jiných položek nebo jsou jinými položkami kompenzovány (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Struktura účetní závěrky je upravena účetní normou, která umožňuje i nadpodnikové porovnání poměrových ukazatelů (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Dalším zdrojem informací o nákladech je vnitropodnikové účetnictví a ostatní data o podniku. Tyto informace pomáhají vysvětlit dosaženou úroveň a vývojové trendy poměrových ukazatelů zjištěné z účetních dat

(www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Data z vnějšího ekonomického prostředí podniku jsou potřebná pro komparaci podnikových výsledků s obdobnými podnikatelskými subjekty, a to pro potřeby podnikové i mimopodnikové praxe (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

4. 2 Finanční analýza a náklady

Finanční analýza zpracovává data získaná z účetních výkazů do celé řady ukazatelů. Podle toho, jakých nástrojů je použito k výpočtu ukazatelů, lze metody finanční analýzy členit na:

- a) analýzy absolutních a rozdílových ukazatelů
  - trendy,
  - fondy finančních prostředků,
  - procentní ukazatele,

- b) analýzu poměrových ukazatelů
  - ukazatele likvidity,
  - ukazatele rentability,
  - ukazatele zadluženosti a finanční struktury,
  - ukazatele aktivity,
  - ukazatele kapitálového trhu,

- c) analýzu soustav ukazatelů
  - pyramidové rozklady,
  - Du Pontův rozklad.

4. 2. 1 Analýza absolutních a rozdílových ukazatelů

Analýza absolutních a rozdílových ukazatelů pracuje s ukazateli, které není třeba pro hodnocení dále upravovat, tj. s údaji přímo z účetních výkazů (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

4. 2. 2 Analýza poměrových ukazatelů

Poměrové ukazatele patří k nejčastěji využívaným ukazatelům finanční analýzy nejen pro svoji jednoduchou konstrukci, ale především pro dobrou srovnatelnost v čase i prostoru (mezi podniky). Při rozboru vypočtených poměrových ukazatelů je nutné zohlednit všechny okolnosti, které přímo či nepřímo ovlivnily výši poměrových ukazatelů. K tomu je vhodný např. pyramidový rozklad vybraných poměrových ukazatelů nebo Du Pontův rozklad (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Ukazatele rentability, které tvoří jednu ze skupin poměrových ukazatelů finanční analýzy, jsou vhodné k posouzení celkové účinnosti řízení podnikatelského subjektu. Pro vyjádření vztahu mezi prostředky vloženými do podnikání a výsledným efektem jmenovité podnikatelské činnosti, lze použít ukazatele rentability (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Ukazatele rentability

Pojem rentabilita je velmi často užíván, chceme-li vyjádřit vztah mezi vloženými prostředky efektem činnosti, do které byly tyto prostředky vloženy. Stručně řečeno, zajímá nás, do jaké míry se nám vklad vyplatil nebo vyplatí (Synek, M. a kol., 2003).

Rentabilita je obecně definována jako poměr zisku a vloženého kapitálu. Ukazatelů rentability se používá pro hodnocení a komplexní posouzení celkové efektivity podniku, pomocí nich se vyjadřuje intenzita využívání, reprodukce a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku (Valach a kol., 1999).

Při posuzování rentability se lze zaměřit na definovanou skupinu peněžních prostředků nebo na celkové prostředky vložené do podnikání. Výsledný efekt je možno analyzovat buď prostřednictvím dosaženého zisku nebo efektu vyjádřeného tokem peněžních prostředků. Doposud jsou při výpočtech rentability častěji voleny tradiční postupy, kdy je za efekt firmy zvolen hospodářský výsledek. Při vlastním výpočtu je možno poměřovaný hospodářský výsledek vyjádřit několika způsoby. Mezi nejčastěji používané patří:

- hospodářský výsledek za účetní období;
- hospodářský výsledek před úroky;
- hospodářský výsledek před zdaněním;
- hospodářský výsledek před zdaněním a úroky.

Rentabilita celkových vložených prostředků (ROA)

$$ROA = \frac{\text{zisk}}{\text{celková aktiva}}$$

Tento ukazatel (udává se v %) poměřuje zisk s celkovými aktivy bez ohledu zda jde o zdroje vlastní nebo cizí. Je-li do čitatele dosazen čistý zisk zvýšený o zdaněné úroky, chceme ukazatelem poměřit vložené prostředky nejen se ziskem, ale i s efekty, které vyplývají ze zhodnocení cizího kapitálu (vložené prostředky musí vydělat na zisk i úroky na cizí kapitál). Zahnutí úroků do nákladů znamená snížení zisku, tím i nižší daň z příjmů. Tedy o ušetřenou daň je cena cizího kapitálu nižší (Střeleček, 1991).

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)

$$ROE = \frac{\text{zisk}}{\text{vlastní kapitál}}$$

Vlastní kapitál zahrnuje vedle základního kapitálu, emisní ážio a další kapitálové fondy, fondy tvořené ze zisku, hospodářský výsledek čekající na rozdělení. ROE je ukazatelem, jímž majitelé a další investoři zjišťují, zda jejich kapitál přináší dostatečný výnos. Investor požaduje, aby cena, kterou od podniku dostává, byla vyšší než cena, kterou by obdržel při jiné formě investování (vlastní kapitál je všeobecně dražší než cizí kapitál). Ukazatel ROE má být větší než ukazatel ROA (Střeleček, 1991).

Rentability tržeb (ROS)

$$ROS = \frac{\text{zisk}}{\text{tržby (výnosy, výkony)}}$$

Slouží pro měření výnosnosti podniku, je třeba ho hodnotit v souvislostech - udává jaký zisk připadá na 1 Kč obratu.

Nákladovost (= 1 – ROS)

Společně s ukazatelem rentability nákladů lze hodnotit ukazatel nákladovosti, což je poměr celkových nákladů firmy a dosažených tržeb

(www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak)

$$\text{Nákladovost} = \frac{\text{celkové náklady}}{\text{tržby}}$$

Ve vztahu celkových nákladů a tržeb vyplývá, že u ziskového podniku je ukazatel menší než jedna. Pokud by byl zisk docílen pouze vlivem ostatních výnosů (mimořádné výnosy,

ostatní provozní výnosy apod.), nejedná se o klasicky prosperující podnik (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Jednotlivé dílčí nákladové skupiny lze porovnávat ve vztahu k tržbám dle následujícího schématu:

Vstupní údaje (převzmy se z výkazu zisků a ztrát)

1. Celkové náklady
2. Celkové tržby
3. Spotřeba materiálu a energie
4. Služby
5. Osobní náklady
6. Odpisy majetku
7. Nákladové úroky

Výstupní poměrové ukazatele (vypočtou se)

8. Celková nákladovost (údaj 1 / údaj 2)
9. Nákladovost materiálu a energie (údaj 3 / údaj 2)
10. Nákladovost služeb (údaj 4 / údaj 2)
11. Nákladovost osobních nákladů (údaj 5 / údaj 2)
12. Nákladovost odpisů (údaj 6 / údaj 2)
13. Nákladovost úroková (údaj 7 / údaj 2)

Rentabilita nákladů

Zhodnocení vstupu nákladů do hospodářské činnosti firmy provedeme výpočtem rentability nákladů. Tento ukazatel udává, kolik Kč zisku nebo ztráty připadá na 1 Kč nákladů (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

$$\text{Rentabilita nákladů} = \frac{\text{hospodář. výsledek } (\pm)}{\text{celkové náklady}}$$

Celkové náklady podniku jsou složeny z řady dílčích položek, a tak je možné vypočítat jednotlivé dílčí rentability nákladů. Nejčastěji se hodnotí rentabilita provozních nákladů, spotřeby materiálu, energie a služeb (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Čím vyšší je ukazatel rentability celkových nákladů, tím lépe jsou v podniku zhodnoceny náklady vložené do hospodářské činnosti, tím vyšší je procento zisku. Úroveň ukazatele nelze posuzovat izolovaně. Je dobré posuzovat ukazatele v jednotlivých letech a sledovat jejich vývoj. Chceme-li porovnat rentabilitu nákladů mezi jednotlivými podniky podobného zaměření, je vhodnější vyjádřit zisk ve výpočtu ukazatele před úroky. Tím se vyloučí různé podmínky získání cizího kapitálu a jednoznačněji se posoudí úroveň samotné hospodářské činnosti. Dále je vhodné u srovnatelných podniků vyhodnotit rentabilitu dílčích nákladů a tu porovnat (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Při interpretaci tohoto ukazatele je nutné posoudit i cenovou politiku a celkovou obchodní strategii firmy. Monopolní výrobce může díky svým realizačním cenám dosahovat poměrně vysokou úroveň ukazatele, protože trh je nucen tyto ceny akceptovat. V případě zdravého konkurenčního prostředí podniků jsou většinou ukazatele rentability nákladů velmi sledované. Podniky se snaží omezit náklady, neboť zvýšení rentability nákladů nemohou obvykle docílit zvýšením ceny svých výrobků (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Rentabilitu nákladů lze posuzovat na základě tohoto schématu:

Vstupní údaje (převzmu se z výkazu zisků a ztrát)

1. Hospodářský výsledek za účetní období
2. Hospodářský výsledek před úroky a zdaněním

3. Celkové náklady
4. Výkonová spotřeba
5. Odpisy majetku
6. Nákladové úroky
7. Celkové náklady bez úroků (údaj 3 – údaj 6)

Výstupní poměrové ukazatele (ukazatele se vypočtou)

8. Rentabilita 1 celkových nákladů (údaj 1 / údaj 3)
9. Rentabilita 2 celkových nákladů (údaj 2 / údaj 7)
10. Rentabilita výkonové spotřeby (údaj 2 / údaj 4)
11. Rentabilita odpisů (údaj 2 / údaj 5)

Tímto způsobem lze porovnávat vývoj rentability nákladů v časové řadě nebo mezi podniky navzájem. Rovněž lze ukazatele obměnit dle specifických potřeb prováděné analýzy. Pokud se pro analýzu rentability nákladů používá výkaz zisků a ztrát ve zkráceném rozsahu, není možné zjistit nákladové úroky přímo z tohoto výkazu. Pak je nutné provádět analýzu z hospodářského výsledku za účetní období, případně z hospodářského výsledku před zdaněním. V obou případech však nelze posoudit vliv nákladů cizího kapitálu na celkovou nebo dílčí rentabilitu. V případě nutnosti analýzy rentability nákladových úroků lze potřebné údaje převzít přímo z podnikového účetnictví (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Podle aktuálního zaměření analýzy lze ukazatele rozšířit, např. o celkové výnosy, případně zúžit (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Tímto způsobem lze vyhodnocovat jednotlivé položky v časové řadě, a dále v porovnání s konkurenčními srovnatelnými podniky, kde stabilní a úspěšné firmy vykazují vždy lepší výsledky než firmy problémové (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Při použití výkazu zisku a ztrát ve zkrácené podobě není uvedené schéma stejné. Výkaz neposkytuje kromě úroků rovněž analytické údaje o tržbách z prodeje majetku a materiálu a o tržbách z prodeje cenných papírů a vkladů. V případě potřeby je nutné převzít tyto údaje z podnikového účetnictví (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Informace o nákladech jsou obvykle součástí komplexních analýz prováděných na úrovni podnikatelských subjektů (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

4. 2. 3 Analýza soustav ukazatelů

Každý z ukazatelů hodnotí pouze jednu stránku stavu nebo vývoje podniku. Činnost podniku je ale nesmírně složitý proces a je třeba ho posuzovat ve všech souvislostech. Aby bylo možno popsat podnik jako celek, začaly se vytvářet soustavy ukazatelů (Synek, M. a kol., 2003).

Pyramidové rozklady

Základem tohoto rozkladu je rozpis jednoho ukazatele do stále podrobnější úrovně, takže bude vytvořena jakási pyramida ukazatelů, jejíž vrchol tvoří ukazatel hlavní a základnu ukazatele rozvíjející ukazatel hlavní. Při rozkladu ukazatele hlavního se používají dva základní postupy:

- a) Základní ukazatel se rozkládá do součtu nebo rozdílu dvou nebo více ukazatelů (postup se nazývá aditivní),
- b) Základní ukazatel se rozkládá jako součin nebo podíl dvou nebo více ukazatelů (postup se nazývá multiplikativní) (Synek, M. a kol., 2003).

Pyramidové soustavy je vhodné zobrazovat graficky, neboť jsou přehlednější a lépe jsou vidět vzájemné vztahy mezi jednotlivými ukazateli.

Pro kvantifikaci vlivu rozvíjejících ukazatelů na přírůstek nebo úbytek základního ukazatele lze použít několik metod:

- metoda rozkladu pomocí postupných změn,
- metoda rozkladu se zbytkem,
- metoda logaritmická.

Např. část pyramidového rozkladu rentability celkového kapitálu, lze zjednodušeně zapsat takto:

$$X = a * b$$

kde: X = hlavní ukazatel (zisk/aktiva)

a = rozvíjející (dílčí) ukazatel zisk/tržby

b = rozvíjející (dílčí) ukazatel tržby/aktiva

Pro multiplikatívni vazbu je nejlépe použít metodu logaritmickou, protože tato metoda umožňuje oproti ostatním metodám jednoznačný rozklad.

Du Pontův rozklad

Tento rozklad byl vyvinut a poprvé použit v nadnárodní chemické společnosti Du Pont Nemours. Jedná se vlastně o rozklad ukazatele rentability vlastního kapitálu (ROE). Rovnice udává, jak je rentabilita vlastního kapitálu určována rentabilitou tržeb, obratem aktiv a poměrem celkových aktiv k vlastnímu kapitálu.

$$ROE \left(\frac{\text{zisk}}{\text{vlastní kapitál}} \right) = \frac{\text{zisk}}{\text{tržby}} \times \frac{\text{tržby}}{\text{aktiva}} \times \frac{\text{aktiva}}{\text{vlastní kapitál}}$$

Pyramidový rozklad zisku

Rovnice udává, jak je zisk určován rentabilitou tržeb (výnosů), a jejich objemem..

$$\text{Zisk} = \frac{\text{zisk}}{\text{výnosy}} \times \text{výnosy}$$

Výnosnost není vhodný ukazatel pro další rozklad, a proto je v dalším kroku nutno tento ukazatel transformovat na ukazatel nákladovosti. Výhodou tohoto ukazatele je, že se dá dále aditivně (součtově) členit, což je výhodné pro další rozklad. Platí následující vztahy:

$$v = 1 - n \quad \text{a} \quad n = 1 - v \quad \text{protože}$$

$$v + n = 1 \quad \frac{\text{zisk}}{\text{výnosy}} + \frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}} = \frac{\text{výnosy}}{\text{výnosy}} = 1$$

Rovnici rozkladu zisku můžeme tedy zapsat:

$$\text{Zisk} = \left(1 - \frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}} \right) \times \text{výnosy}$$

Dále již rozkládáme ukazatel nákladovosti $\left(\frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}} \right)$ na jednotlivé dílčí nákladovosti a

výnosy na jednotlivé dílčí položky výnosů.

$$\left(\frac{PN}{\text{výnosy}} + \frac{FN}{\text{výnosy}} + \frac{MN}{\text{výnosy}} \right) \times (PV + FV + MV)$$

- kde: PN => provozní náklady,
FN => finanční náklady,
MN => mimořádné náklady,
PV => provozní výnosy,
FV => finanční výnosy,
MV => mimořádné výnosy (Střeleček, 1991).

4. 3 Uživatelé výsledků analýz a jejich informační potřeby

Závěry nákladových analýz, pokud jsou významné pro posouzení finanční a důchodové situace podniku, se publikují v příloze k účetní závěrce, zejména pro potřeby externích subjektů. Příloha k účetní závěrce je nedílnou součástí výroční zprávy. Po jejím schválení je účetní jednotka povinna nechat do ní každému nahlédnout (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

Tím se stanou informace o nákladovém vývoji využitelné pro informační potřeby jednotlivých zájmových skupin. Těmito skupinami mohou být investoři, poskytovatelé výpůjčního kapitálu, dodavatelé a jiní obchodní věřitelé, zákazníci, vládní orgány i veřejnost (www.agrokrom.cz/texty/ekonomika/vuze_novak/).

5. METODIKA

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů podniku jako hlavního činitele zvyšování zisku. Posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledky hospodaření podniku. Zvolené metody aplikovat ve vybraném podniku z jihočeského regionu.

V této práci byly analyzovány náklady podniku Zemědělské služby Dynín, a. s., mezi jehož hlavní činnosti podnikání patří výroba krmných směsí a obchodování se zbožím (obiloviny).

Před zpracováním bakalářské práce byl zmiňovaný podnik kontaktován a požádán, aby o sobě poskytl určité ekonomické informace. Společnost ochotně poskytla informace, které byly potřebné k provedení analýzy nákladů.

Analýza nákladů firmy byla vypracována za sledované období (2001 až 2005). Vstupní data jednotlivých analýz tvořily účetní výkazy podniku za toto období a to výkazy zisku a ztrát (VZZ) a rozvahy (R) (viz tab. 2). Z těchto výkazů byl zjištěn vývoj nákladů, výnosů a hospodářského výsledku v jednotlivých letech. Dále byly spočítány poměrové ukazatele rentability a porovnány s průměrnými ukazateli za odvětví. Hodnoty těchto ukazatelů byly zjišťovány pro časovou řadu v délce trvání 5 let, konkrétně od roku 2001 do roku 2005. Dále pak byl proveden pyramidální rozklad přírůstku zisku před zdaněním. K tomuto rozkladu byla použita metoda logaritmů indexů. Mezi srovnávané roky patřily rok 2004 a 2005. V závěrečné fázi bylo provedeno zhodnocení nákladové analýzy.

Praktická část vycházela z poznatků uvedených v teoretické části.

Tab. 2: Finanční ukazatele, zkratka a jejich zdroj

Ukazatel	Zkratka	Zdroj
Provozní náklady	PN	VZZ ř. 02+08+12+17+18+22+25+27+29
Náklady vynaložené na prodané zboží	NPZ	VZZ ř. 02
Výkonová spotřeba	VS	VZZ ř. 08
Osobní náklady	OS	VZZ ř. 12
Daně a poplatky	Da	VZZ ř. 17
Odpisy DM	ODP	VZZ ř. 18
ZC prodaného DM a materiálu	ZCDM	VZZ ř. 22
Ostatní provozní náklady	OPN	VZZ ř. 25+27+29
Finanční náklady	FN	VZZ ř. 32+38+40+41+43+45+47
Nákladové úroky	Ú	VZZ ř. 43
Ostatní finanční náklady	OFN	VZZ ř. 32+38+40+41+45+47
Celkové výnosy	V	VZZ ř. 01+04+19+26+28+31+33+39+42+44+46+53
Celkové náklady	N	VZZ ř. 02+08+12+17+18+22+25+27+29+32+38+40+41+43+45+47+54+59
Výsledek hospodaření před zdaněním	EBT	VZZ ř. 61
Výsledek hospodaření za účetní období	ČZ	VZZ ř. 60
Celková aktiva	AKT	R ř. 001
Vlastní kapitál	VK	R ř. 068

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát, Rozvaha

Tabulka zobrazuje důležité ukazatele, které byly použity při jednotlivých analýzách, jejich zkratku a zdroj, tedy z jakého účetního výkazu bylo čerpáno a který řádek tento údaj skutečně obsahuje.

5. 1 Analýza absolutních ukazatelů

Při této metodě byla použita horizontální a vertikální analýza.

Horizontální analýza

$$\text{absolutní změna} = \text{ukazatel}_t - \text{ukazatel}_{t-1}$$

$$\text{relativní změna} = \frac{\text{absolutní změna} * 100}{\text{ukazatel}_{t-1}}$$

kde:

t.....konec sledovaného období,

(t-1).....počátek sledovaného období

Vertikální analýza

Navazuje na horizontální analýzu a jedná se o rozbor struktury vyjádřené v procentech.

$$\frac{\text{díleč položka} * 100}{\text{celková položka}}$$

5. 2 Analýza poměrových ukazatelů

Při analýze byly počítány ukazatele rentability.

Tab. 3: Ukazatele rentability

Ukazatel	Zkratka	Výpočet
Rentabilita celkových aktiv	ROA	ČZ/AKT
Rentabilita vlastního kapitálu	ROE	ČZ/VK
Rentabilita tržeb	ROS	ČZ/V
Celková nákladovost	n	N/V
Provozní nákladovost	n _{/PN}	PN/V
Finanční nákladovost	n _{/FN}	FN/V
Rentabilita nákladů	ROC	ČZ/N

Zdroj: Vlastní práce

5. 3 Analýza soustav poměrových ukazatelů – Pyramidální rozklad

Při rozkladu zisku byla použita metoda rozkladů logaritmů indexů. Nejdříve byla vypočítána absolutní změna zisku a poté index.

Vliv výnosnosti produkce

$$\Delta Z / ROS = \frac{\log \frac{V_1}{Z_0}}{\log \frac{Z_1}{Z_0}} \times \Delta Z \qquad I Z / ROS = \frac{Z_1}{Z_0} \frac{V_1}{V_0}$$

Vliv objemu výnosů

$$\Delta Z / V = \frac{\log \frac{V_1}{V_0}}{\log \frac{Z_1}{Z_0}} \times \Delta Z \qquad I Z / V = \frac{V_1}{V_0}$$

Výnosnost není vhodný ukazatel pro další rozklad, a proto je v dalším kroku nutné tento ukazatel transformovat na ukazatel nákladovosti.

Platí zde: výnosnost = 1 - nákladovost

nákladovost = 1 - výnosnost

Vliv provozní nákladovosti

$$\Delta Z / PN/V = \frac{\frac{PN_0}{V_0} - \frac{PN_1}{V_1}}{\left(1 - \frac{VN_1}{V_1}\right) - \left(1 - \frac{VN_0}{V_0}\right)} \times \Delta Z / ROS \qquad I Z / PN/V = \left(I Z / ROS \right)^{\frac{\Delta Z / PN/V}{\Delta Z / ROS}}$$

Vliv finanční nákladovosti

$$\Delta Z / FN/V = \frac{\frac{FN_0}{V_0} - \frac{FN_1}{V_1}}{\left(1 - \frac{VN_1}{V_1}\right) - \left(1 - \frac{VN_0}{V_0}\right)} \times \Delta Z / ROS \qquad I Z / FN/V = \left(I Z / ROS \right)^{\frac{\Delta Z / FN/V}{\Delta Z / ROS}}$$

Rozklad provozní nákladovosti

Vliv nákladovosti vynaložené na prodané zboží

$$\Delta Z / NPZ / V = \frac{\frac{NPZ_1 - NPZ_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / NPZ / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / NPZ / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv nákladovosti výkonové spotřeby

$$\Delta Z / VS / V = \frac{\frac{VS_1 - VS_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / VS / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / VS / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv osobní nákladovosti

$$\Delta Z / ON / V = \frac{\frac{ON_1 - ON_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / ON / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / ON / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv nákladovosti daní a poplatků

$$\Delta Z / Da / V = \frac{\frac{Da_1 - Da_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / Da / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / Da / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv nákladovosti odpisů DM

$$\Delta Z / ODP / V = \frac{\frac{ODP_1 - ODP_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / ODP / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / ODP / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv nákladovosti ZC prodaného DM a materiálu

$$\Delta Z / ZCDM / V = \frac{\frac{ZCDM_1 - ZCDM_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / ZCDM / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / ZCDM / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Vliv ostatní provozní nákladovosti

$$\Delta Z / OPN / V = \frac{\frac{OPN_1 - OPN_0}{V_1 - V_0}}{\frac{PN_1 - PN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / PN / V \quad I Z / OPN / V = \left(I Z / PN / V \right)^{\frac{\Delta Z / OPN / V}{\Delta Z / PN / V}}$$

Rozklad finanční nákladovosti

Vliv nákladovosti úroků

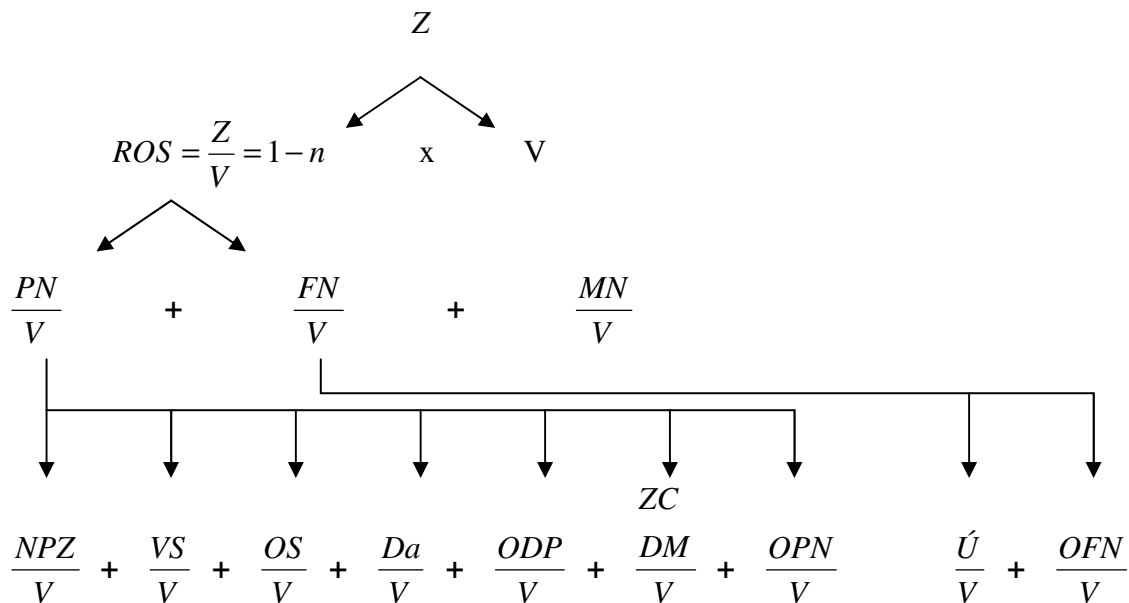
$$\Delta Z / \dot{U} / V = \frac{\frac{\dot{U}_1 - \dot{U}_0}{V_1 - V_0}}{\frac{FN_1 - FN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / FN / V \quad I Z / \dot{U} / V = \left(I Z / FN / V \right)^{\frac{\Delta Z / \dot{U} / V}{\Delta Z / FN / V}}$$

Vliv ostatní finanční nákladovosti

$$\Delta Z / OFN / V = \frac{\frac{OFN_1 - OFN_0}{V_1 - V_0}}{\frac{FN_1 - FN_0}{V_1 - V_0}} \cdot \Delta Z / FN / V \quad I Z / OFN / V = \left(I Z / FN / V \right)^{\frac{\Delta Z / OFN / V}{\Delta Z / FN / V}}$$

V rozkladu je postupováno podle následujícího schématu:

Schéma 2: Pyramidový rozklad zisku (zdroj: Střeleček, 1991)

6. Charakteristika zvoleného podniku především z hlediska vývoje nákladů

Zemědělské služby Dynín, a. s.

6. 1 Základní data:

Datum vzniku společnosti: 1. 1. 1994

Obchodní firma: Zemědělské služby Dynín, a.s.

IČ: 60070820

Sídlo: Dynín

PSČ: 373 64

Stát: Česká Republika

Zapsaná v Obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Č.Budějovicích, oddíl B vložka 611

Předmět podnikání: Výroba krmných směsí pro hospodářská zvířata a ryby, obchod s přípravky pro výživu a ochranu rostlin, osiva, rozbory rostlin, půdy, objemných krmiv, další služby zemědělství.

Základní kapitál (k 1. 1. 2007): 110.818 tis. Kč (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Historie firmy

Obilné silo s výrobnou krmiv bylo v Dyníně postaveno v 60. a 70. letech. Stalo se součástí celé sítě podniků zemědělského zásobování a nákupu. Tento stav trval až do roku 1992 , kdy se tento komplex rozpadl a jednotlivá střediska (ZZN) vstoupila do 2. vlny kupónové privatizace(<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

K 1.1.1994 začala existovat firma jako akciová společnost

Poslání podniku, předmět činnosti firmy, cíle podniku

Úsek výrobní

Výroba krmiv, směsí a bílkovinných koncentrátů pro všechny kategorie hospodářských zvířat a ryby, maloobchodní prodej vlastních výrobků, poradenství v oblasti výživy hospodářských zvířat (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Úsek obchodu

Nákup, ošetření a následný prodej obilnin, luštěnin a olejnin. Dodávky sladovnických ječmenů pro sladovny a pivovary, dodávky potravinářských pšenic pro mlýny, dodávky olejnatých semen pro lisovny. Prodej hnojiv, prostředků chemické ochrany rostlin a stájové chemie (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Úsek služeb

Doprava krmiv a obilovin, skladování a ošetřování rostlinných výrobků, laboratorní rozborů

Poradenská činnost v oblasti výživy zvířat

Poradenská činnost v oblasti výživy a ochrany rostlin, konzervace píce, hnojení a příprava půdy (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Cíle podniku

Společnost ZSD, a.s. měla v počátcích svého působení jednoznačný cíl - prosadit se a udržet své tržní pozice. Tato snaha byla naplňována během několika posledních let, kdy podnik dosahoval tohoto cíle svou výrobní a obchodní činností, servisem, ale také formou kapitálové účasti v podnicích, které jsou jeho zákazníky. S postupem času podnik získal

určitý podíl na trhu a prosadil se v konkurenci. Nyní se snaží o maximální tržní obrat, o jeho udržení a zvýšení. Současně s těmito cíli je dalším dlouhodobým záměrem zvyšování kvality produkce a tím i konkurenceschopnosti. Dalším cílem společnosti je udržení zemědělské výroby v regionu, stabilizace výrobních vertikál v rámci jižních Čech a okolí, krajinaotvorba, přispění k udržitelnosti zemědělské výroby v regionu (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Vnější prostředí

Zákazníci

- Mlýny,
- pivovary,
- rybářské společnosti,
- významné podniky provozující živočišnou a rostlinnou výrobu v jihočeském regionu (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Dodavatelé

Získání surovin do výroby, řeší podnik jak dobrými vztahy se svými dodavateli, kteří jsou ve většině případů zároveň odběratelé (zemědělské společnosti, soukromně hospodařící zemědělci), tak i spoluprací s obchodními firmami. Těmi nejvýznamnějšími jsou podniky zabývající se zemědělskou prvovýrobou v okolí firmy (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Rozdělení regionálního trhu, konkurence

Dnes, v dynamicky se měnících tržních podmínkách, není možno stanovit přesné tržní podíly jednotlivých zemědělských zpracovatelských firem v rámci jihočeského regionu. Signály, jakými je rozšiřující se počet zákazníků, požadavky zákazníků na další služby a přijaté nabídky potvrzují konkurenceschopnost firmy. Konkurenci, kterou představují společnosti podobného typu v naší oblasti, ale i v rámci České republiky i širšího evropského měřítka je v naší společnosti věnována trvalá pozornost (sledování procesu

vstupu ČR do Evropské Unie a s tím související změny v podnikatelském prostředí). Zde je a bude nezbytné využívat konkurenčních výhod, které spočívají zejména ve velmi dobré kvalitě výrobků, přijatelné ceně a ve službách zákazníkovi (poradenská činnost, distribuce, práce se zákazníkem) (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Zavedení a udržování systému jakosti

V roce 1999 došlo ve snaze o zvýšení důrazu na kvalitu výroby k rozhodnutí, zavést a udržovat systém jakosti podle mezinárodně platných norem ISO. Toto zavedení bylo v roce 2000 úspěšně dokončeno a vybrané úseky Zemědělských služeb Dynín, a.s. byly ke konci roku úspěšně certifikovány podle normy ČSN EN ISO 9002:95 » EN ISO 9002:94. V roce 2003 došlo k přeregistraci systému jakosti a k přechodu na systém ISO 9002:2000, další etapou byl rok 2006, kdy byla úspěšně zvládnuta recertifikace systému jakosti (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Vnitřní prostředí

Zabezpečení výroby

Krmiva jsou vyráběna ve výrobně, kterou zásobují dvě obilná sila a sklady o celkové kapacitě 55 000 tun surovin přímo ve firmě. Dalších cca. 15 000 tun skladovacích kapacit má podnik k dispozici mimo své sídlo. To zabezpečuje možnost 100 %-ního zajištění surovin pro celoroční výrobu, která činí cca 60 000 tun krmiv (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Technologie zajišťující výrobu a obchod

Vlastní výroba krmiv a koncentrátů, která zabezpečuje hlavní podnikatelskou aktivitu firmy má kapacitu 20 tun za hodinu. Pracuje na dvousměnný provoz. Technologicky využívá zařízení švýcarské firmy Bühler, A.G. Typ výroby je kontinuální. Tyto výrobní linky byly rekonstruovány v letech 1993 – 1996, další nejnovější etapa rekonstrukce, která posunula firmu kvalitativně významně kupředu, byla dokončena v roce 2006. Po roce 1989

se nastartoval program obnovy tohoto zařízení a dnes pro nás pracuje kompletní výrobní linka vybavená touto špičkovou technologií (tři navažovací váhy, mikrolinka, míchací technika, 2 granulační lisy s plně automatickým řízením, pneumatické dopravní cesty). Samozřejmostí je osvědčení pro výrobu medikovaných krmiv (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Podnikový informační systém

Firma využívá pro získávání informací a moderní řízení výrobní a obchodní činnosti podnikový informační systém Navision Attain (dodavatelem je společnost Kaiser Data, s.r.o. Chrudim) (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

Personální zajištění, management

V současné době podnik zaměstnává 95 pracovníků. Cílem podniku je růst produktivity práce. Management podniku tvoří pracovníci s vysokou oborovou odborností. Personální politika firmy byla v posledních letech zaměřena na snížení věkového průměru v řídicí oblasti a vsadila tak na kartu dynamického, schopného a pružného manažera. Strategickým cílem společnosti je působit na trhu v jihočeském regionu jako podnik, který je nezbytnou součástí agrárního řetězce, plně uspokojuje potřeby svých zákazníků a zůstane významným obchodním partnerem pro podnikatelské subjekty v regionu, ale i za jeho hranicemi v rámci evropského hospodářského prostoru (<http://www.zsdyn.cz/next5b.html>).

6. 2. Vývoj nákladů podniku v letech 2001 až 2005

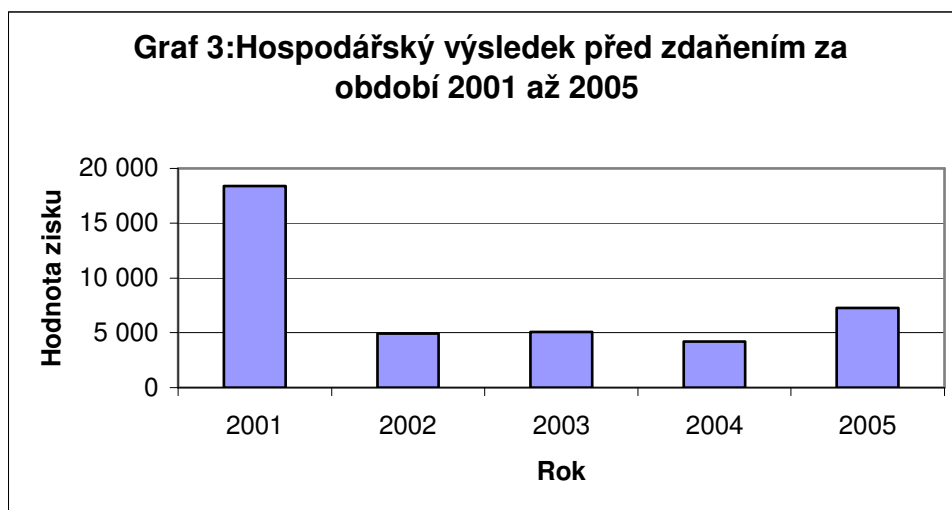
V následující tabulce jsou zobrazeny výnosy, náklady a hospodářský výsledek před zdaněním v letech 2001 až 2005.

Tab. 4: Přehled výnosů, nákladů a hospodářského výsledku podniku (v tis. Kč)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005
Výnosy	683 078	673 569	421 898	631 128	581 114
Náklady	664 690	668 631	416 834	626 941	573 859
Hospodářský výsledek před zdaněním	18 388	4 938	5 064	4 187	7 255

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát podniku v letech 2001 až 2005, vlastní výpočet

V jednotlivých letech měla společnost téměř vyrovnané náklady s výnosy a vždy dosahovala zisku. Nejvyšší zisk před zdaněním společnost vytvořila v roce 2001 (18 388 tis. Kč) Tento rok byl výborným hospodářským rokem. Např. marže z krmných směsí byla o 50% vyšší než v roce 2002. Výkupní cena živočišné výroby (prasat, jateční drůbeže) byla také dosti vysoká. Pro srovnání výkupní cena pro jateční drůbež v roce 2001 činila 28 Kč/kg a v roce 2005 již jen 19 Kč/kg.

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát v letech 2001 až 2005

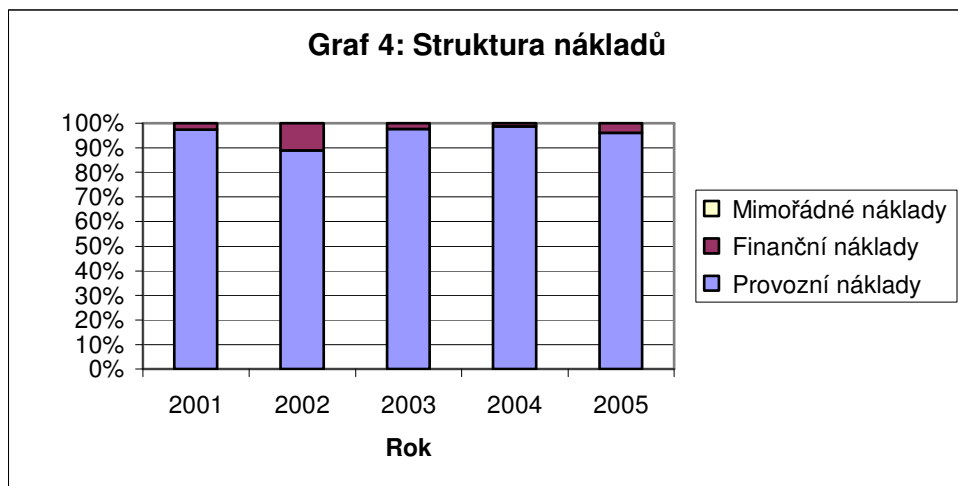
V následující tabulce je zobrazen vývoj nákladů a jejich % podíly na celkových nákladech:

Tab. 5: Vývoj nákladů podniku a jejich procentní podíly na celkových nákladech

Rok	2001		2002		2003		2004		2005	
	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl
Provozní náklady	646 807	97,31	593 960	88,83	407 015	97,64	619 406	98,80	551 238	96,06
Finanční náklady	17 856	2,69	74 671	11,17	9 819	2,36	7 535	1,20	22 621	3,94
Mimořádné náklady	27	0,0041	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní výpočet

Celkové náklady podniku tvoří provozní náklady, finanční náklady a mimořádné náklady. Největší část celkových nákladů podniku představují provozní náklady. Za sledované období tvořili v průměru 95,7% celkových nákladů. Nejnižší byly v roce 2003 (407 015 tis. Kč). Tento rok byl velice neúrodný, protože bylo velké sucho, tudíž se zboží (obiloviny) moc nenakupovalo, ale také moc neprodávalo. Finanční náklady se pohybovaly v rozmezí od 7 535 tis. Kč do 22 621 tis. Kč. Jen v roce 2002 došlo k výraznému vzestupu a to na 74 671 tis. Kč. Tento významný nárůst zapříčinilo zúčtování prodaných akcií společnosti Mavela, a. s. Mimořádné náklady byly nulové, jen v roce 2001 se vyšplhaly do kladných hodnot (27 tis. Kč).

Zdroj: Vlastní výpočet

7. Analýza nákladovosti ve vybraném podniku za 3 až 5 let

K analýze nákladů podniku byly použity 3 typy analýz.

7. 1. Analýza pomocí absolutních ukazatelů

Nejdříve budou analyzovány provozní náklady s cílem zobrazit jejich vývoj a strukturu a objasnit důvod tohoto vývoje.

7. 1. 1. Provozní náklady

V následující tabulce jsou zobrazeny jednotlivé složky provozních nákladů v absolutních hodnotách a jejich strukturální vývoj v rámci sledovaných let.

Tab. 6: Přehled jednotlivých položek provozních nákladů a jejich procentní podíly na celkových provozních nákladech

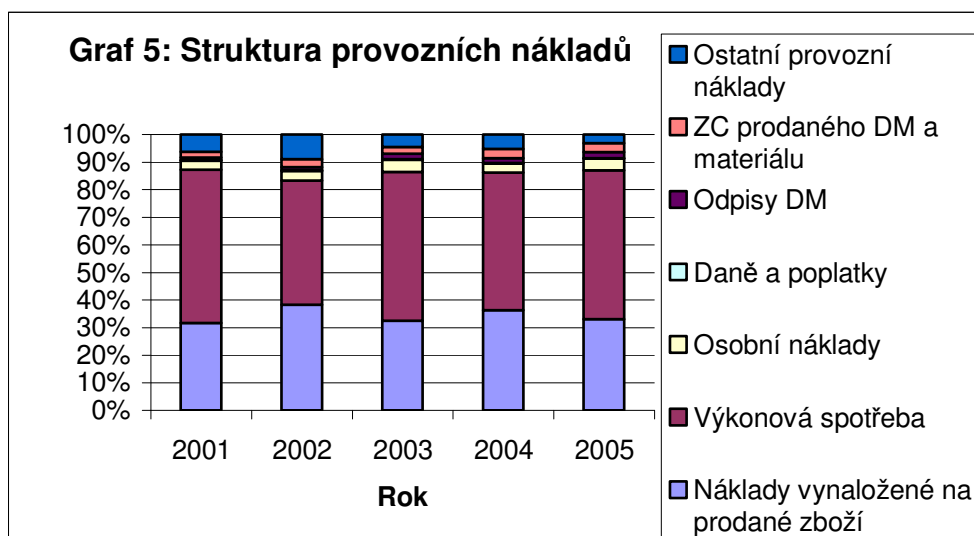
Období	2001		2002		2003		2004		2005	
	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl	hodnota (tis. Kč)	% podíl
Náklady vynaložené na prodané zboží	205 493	31,77	228 010	38,39	132 335	32,51	225 303	36,37	182 461	33,10
Výkonová spotřeba	359 003	55,50	267 242	44,99	219 408	53,91	308 822	49,86	296 874	53,86
Osobní náklady	21 331	3,30	21 111	3,55	18 431	4,53	21 000	3,39	24 199	4,39
Daně a poplatky	1 252	0,19	995	0,17	774	0,19	865	0,14	936	0,17
Odpisy DM	6 050	0,94	6 906	1,16	7 533	1,85	10 506	1,70	11 236	2,04
ZC prodaného DM a materiálu	13 403	2,07	17 242	2,90	10 500	2,58	20 842	3,36	18 558	3,37
Ostatní PN	40 275	6,23	52 454	8,83	18 034	4,43	32 068	5,18	16 974	3,08

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát, vlastní výpočet

Nejvýznamnějšími položkami provozních nákladů jsou náklady na prodané zboží a výkonová spotřeba. Průměrně tyto položky tvoří 43% provozních nákladů v jednotlivých letech. Osobní náklady se pohybují v rozmezí 3,30% a 4,39% z celkových provozních

nákladů a odpisy dlouhodobého majetku se pohybují mezi 0,94% a 2,04% z celkových provozních nákladů.

Následující graf zobrazuje strukturu provozních nákladů za zkoumané roky.

Zdroj: Vlastní výpočet

Horizontální analýza provozních nákladů

Horizontální analýza zobrazuje absolutní a relativní změnu jednotlivých položek provozních nákladů v sledovaných letech (2001 až 2005).

Tab. 7: Horizontální analýza jednotlivých položek provozních nákladů

Období	2002/2001		2003/2002		2004/2003		2005/2004	
	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)
Náklady vynaložené na prodané zboží	22517	10,96	-95675	-41,96	92968	70,25	-42842	-19,02
Výkonová spotřeba	-91761	-25,56	-47834	-17,90	89414	40,75	-11948	-3,87
Osobní náklady	-220	-1,03	-2680	-12,69	2569	13,94	3199	15,23
Daně a poplatky	-257	-20,53	-221	-22,21	91	11,76	71	8,21
Odpisy DM	856	14,15	627	9,08	2973	39,47	730	6,95
ZC prodaného DM a materiálu	3839	28,64	-6742	-39,10	10342	98,50	-2284	-10,96
Ostatní provozní náklady	12179	30,24	-34420	-65,62	14034	77,82	-15094	-47,07

Zdroj: Vlastní výpočet

Z horizontální analýzy je patrné, že náklady na prodané zboží ve sledovaném období kolísaly. Od roku 2001 do roku 2003 výkonová spotřeba stále klesala. Docházelo k poklesu výroby krmných směsí. Od roku 2001 do roku 2003 se osobní náklady snižovaly. Jako hlavní důvod bylo snižování počtu zaměstnanců. Podnik totiž v těchto letech investoval do nové technologie výroby, která se obejde bez většího počtu zaměstnanců. Ve zbylých letech se osobní náklady opět zvýšily, protože firma získala farmy Koloměřice a Bohunice, jež zaměstnávají dohromady 35 zaměstnanců. Odpisy dlouhodobého majetku ve sledovaném období stále rostly. Tuto skutečnost zapříčinilo pořizování nového dlouhodobého majetku a to především nákup nové výrobní linky a rozšiřování vozového parku firmy a následné

odepisování těchto položek. Již zmíněně farmy, které se zabývají chovem skotu, se podílely i na výši odpisů, protože skot se také odepisuje.

7. 1. 2. Finanční náklady

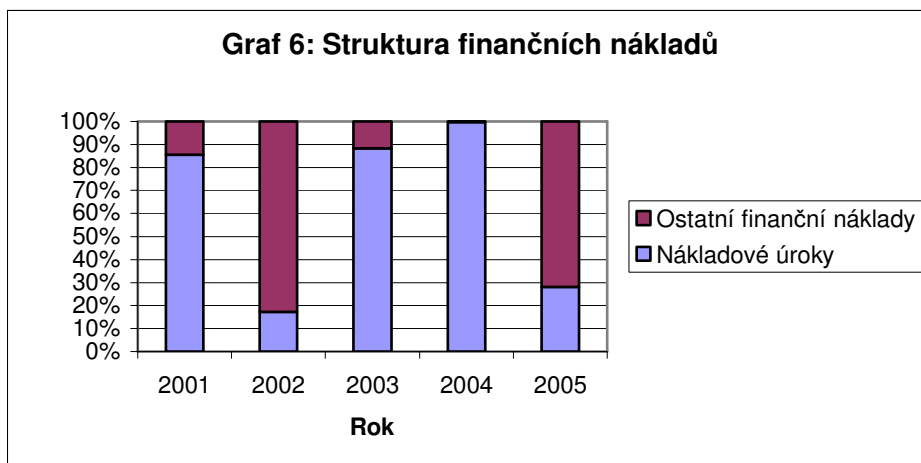
V následující tabulce jsou zobrazeny jednotlivé složky finančních nákladů v absolutních hodnotách a jejich strukturální vývoj v rámci sledovaných let.

Tab. 8: Přehled jednotlivých položek finančních nákladů a jejich procentní podíly na celkových provozních nákladech

Rok	2001		2002		2003		2004		2005	
	hodnota (tis. Kč)	% podíl.	hodnota (tis. Kč)	% podíl.	hodnota (tis. Kč)	% podíl.	hodnota (tis. Kč)	% podíl.	hodnota (tis. Kč)	% podíl.
Nákladové úroky	15 285	85,60	12 812	17,16	8 670	88,30	7 509	99,65	6 367	28,15
Ostatní finanční náklady	2 571	14,40	61 859	82,84	1 149	11,70	26	0,35	16 254	71,85

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát podniku v letech 2001 až 2005, vlastní výpočet

Nákladové úroky jsou významnou položkou finančních nákladů. V letech 2001, 2003 a 2004 vytvářeli většinu celkových finančních nákladů. V roce 2004 se jejich podíl vyšplhal až na 99,65% celkových finančních nákladů. Zbytek tvořili ostatní finanční náklady. Nejvyšší podíl ostatních finančních nákladů na celkových finančních nákladech byl roce 2002 a to ve výši 82,84%.

Zdroj: Vlastní výpočet

Horizontální analýza finančních nákladů

Horizontální analýza finančních nákladů vykazuje absolutní a relativní změnu jednotlivých položek finančních nákladů ve sledovaných letech.

Tab. 9: Horizontální analýza jednotlivých položek finančních nákladů

Období	2002/2001		2003/2002		2004/2003		2005/2004	
	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)	absolut. změna (tis. Kč)	relativ. přírůstek /úbytek/ (%)
Nákladové úroky	-2 473	-16,18	-4 142	-32,33	-1 161	-13,39	-1 142	-15,21
Ostatní finanční náklady	59 288	2306,03	-60 710	-98,14	-1 123	-97,74	16 228	62415,38

Zdroj: Vlastní výpočet

Horizontální analýza zobrazuje trvalý pokles nákladových úroků. V jednotlivých letech sice docházelo k navyšování úvěrů společnosti, ale zároveň se snižovala úroková míra. Nejvýraznější pokles nákladových úroků byl v roce 2003 a to o 32,3%. Ostatní finanční

náklady kolísaly. V roce 2005 došlo k jejich prudkému vzrůstu o 62415,38%. Tento nárůst způsobilo zúčtování prodeje akcií Rybářství Třeboň, a. s. a Rybářství Tábor, a. s.

7. 3. Analýza pomocí poměrových ukazatelů

Při analýze nákladů pomocí poměrových ukazatelů byly počítány ukazatele rentability. Dosahovaná rentabilita podniku je jednou ze základních ekonomických veličin charakterizujících úspěšnost daného podniku. Vzniká spolupůsobením mnoha faktorů.

Tab. 10: Výchozí hodnoty pro výpočet ukazatelů rentability

Ukazatel / Rok	2001	2002	2003	2004	2005
Celková aktiva	414 724	351 114	328 778	363 844	346 977
Vlastní kapitál	136 752	107 804	106 940	110 610	120 454
Celkové náklady	664 690	668 631	416 834	626 941	573 859
Provozní náklady	646 807	593 960	407 015	619 406	551 238
Finanční náklady	17 856	74 671	9 819	7 535	22 621
Čistý zisk	5 036	1 290	1 184	2 258	5 554
Celkové výnosy	683 078	673 569	421 898	631 128	581 114

Zdroj: Výkaz zisku a ztrát za rok 2001 až 2005, rozvaha za rok 2001 až 2005

Hodnoty vybraných ukazatelů rentability dosahované podnikem Zemědělské služby Dynín, a. s. jsou uvedeny v následující tabulce:

Tab. 11: Vybrané ukazatele rentability podniku

Ukazatel / Rok	2001	2002	2003	2004	2005
ROA (v %)	1,21	0,37	0,36	0,62	1,60
ROE (v %)	3,68	1,20	1,11	2,04	4,61
Rentabilita celkových nákladů (v %)	0,76	0,19	0,28	0,36	0,97
Celková nákladovost (v %)	97,31	99,27	98,80	99,34	98,75
Provozní nákladovost (v %)	94,69	88,18	96,47	98,14	94,86
Finanční nákladovost (v %)	2,61	1,10	2,33	1,19	3,89

Zdroj: Vlastní výpočet

Ukazatel ROA ukazuje, kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč aktiv. Obecně platí, že čím vyšší je hodnota tohoto ukazatele, tím je situace podniku lepší. V našem případě, můžeme konstatovat, že výsledky nejsou příliš dobré.

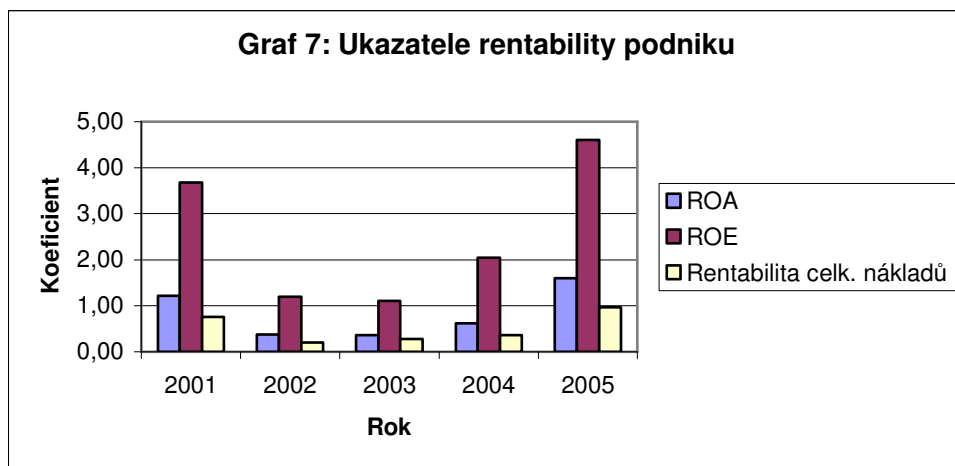
Ukazatel ROE zobrazuje, kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč vlastního kapitálu. V našem případě můžeme tvrdit, že dosažené hodnoty jsou vcelku uspokojivé, zvláště pak v roce 2005 (ROE = 4,61%). Ve všech sledovaných letech byl ukazatel ROE vyšší než ukazatel ROA, což je žádoucí, podnik využívá efektivně cizí zdroje.

Rentabilita celkových nákladů uvádí kolik zisku po zdanění připadá na 1 Kč nákladů. V našem případě výsledky nejsou moc vyhovující. Např. nejnižší ukazatel byl v roce 2002 a to 0,19%. To znamená, že na 1 Kč nákladů připadá zisk 0,0019Kč.

Jednotlivé ukazatele nákladovostí jsou menší než 1 (tedy 100%), což je správné, protože platí zásada, že čím je nižší hodnota tohoto ukazatele, tím lepší jsou výsledky hospodaření podniku, protože 1 Kč tržeb vytvořil podnik s nižšími náklady. Nákladovost je doplňující ukazatel výnosnosti (ROS), protože platí:

$$\text{nákladovost} = 1 - \text{výnosnost}$$

Vývoj základních ukazatelů (ROA, ROE, rentabilita nákladů) zobrazuje následující graf:

Vlastní výpočet

V následující tabulce jsou porovnávány vybrané ukazatele rentability podniku Zemědělské služby Dynín, a. s. (ZSD) s průměrnými ukazateli za stejné odvětví. Tento oborový průměr byl čerpán ze Zelených zpráv z roku 2001 až 2005 a jedná se o průměr ukazatelů všech právnických osob, podnikajících v zemědělství.

Tab. 12: Srovnání ukazatelů ROA a ROE podniku (ZSD) s průměrnými ukazateli za odvětví

Rok	2001		2002		2003		2004		2005	
	ZSD	Průměr za odvětví	ZSD	Průměr za odvětví	ZSD	Průměr za odvětví	ZSD	Průměr za odvětví	ZSD	Průměr za odvětví
ROA (%)	1,21	1,20	0,37	-1,81	0,36	-1,15	0,62	5,32	1,60	4,1
ROE (%)	3,68	2,17	1,20	-3,41	1,11	-2,15	2,04	5,5	4,61	4,6

Zdroj: Vlastní výpočet, Zelená zpráva za roky 2001 až 2005

Jak vyplývá z tabulky, ukazatele ROA a ROE firmy Zemědělské služby Dynín, a. s. (ZSD) byly v letech 2001 až 2003 vyšší než průměrné ukazatele v stejném odvětví. Změna nastala až v letech 2003 a 2004, kde došlo sice k nárůstu ukazatelů firmy, ale nedosáhly průměrné výše ukazatelů jejich odvětví. Rok 2004 byl významný tím, že se Česká republika stala členem Evropské unie. Tato událost měla velký dopad na vývoj zemědělství a tudíž i na vývoj podniku.

7. 4. Analýza pomocí soustav poměrových ukazatelů

Pro pyramidální rozklad přírůstku zisku byla zvolena metoda logaritmická.

7. 4. 1 Logaritmický rozklad zisku

K logaritmickému rozkladu přírůstku zisku byly použity roky 2004 a 2005 z důvodu, že v těchto letech nedošlo k žádným mimořádným výkyvům v hospodaření společnosti a také,

že jsou to nejnovější poskytnuté informace. Jednotlivé výchozí hodnoty pro tento rozklad jsou zobrazeny v následující tabulce:

Tab. 13: Výchozí hodnoty pro logaritmický rozklad zisku

Ukazatel / rok	2004	2005
Zisk před zdaněním	4 187	7 255
Celkové výnosy	631 128	581 114
Provozní náklady	619 406	551 238
Finanční náklady	7 535	22 621
Náklady na prodané zboží	225 303	182 461
Výkonová spotřeba	308 822	296 874
Osobní náklady	21 000	24 199
Daně a poplatky	865	936
Odpisy DM	10 506	11 236
ZC prodaného DM a materiálu	20 842	18 558
Ostatní provozní náklady	32 068	16 974
Nákladové úroky	7 509	6 367
Ostatní finanční náklady	26	16 254
Celkové náklady	626 941	573 859

Zdroj: Výkaz zisků a ztrát, vlastní výpočet

Zisk před zdaněním v roce 2004 dosáhl 4187 tis. Kč. V roce 2005 činil 7255 tis. Kč. V roce 2005 došlo tedy k nárůstu zisku o 3068 tis. Kč (indexem 1,7328) oproti roku 2004.

Následující tabulka dále rozkládá přírůstek zisku vlivem jednotlivých ukazatelů:

Tab. 14: Vliv jednotlivých položek na vývoj zisku před zdaněním

Ukazatel	absolutní změna (tis. Kč)	relativní změna (%)
Vliv výnosnosti produkce	3 528,79	188,19
Vliv objemu celkových výnosů	-460,79	92,08
Vliv provozní nákladovosti	19 806,93	3477,47
Vliv finanční nákladovosti	-16 278,14	5,41
Vliv nákladovosti na prodané zboží	25 935,82	10427,47
Vliv nákladovosti výkonové spotřeby	-12 999,92	9,74
Vliv osobní nákladovosti	-5 047,66	40,48
Vliv nákladovosti daní a poplatků	-144,84	97,44
Vliv nákladovosti odpisů DM	-1 621,84	74,78
Vliv nákladovosti ZC prodaného DM a materiálu	656,36	112,48
Vliv nákladovosti ostatních provozních nákladů	13 029,01	1032,39
Vliv nákladovosti úroků	567,70	110,71
Vliv nákladovosti ostatních finančních nákladů	-16 845,84	4,89

Zdroj: Vlastní výpočet

Ukazatel výnosnosti produkce se zvýšil a měl tedy i za následek zvýšení zisku o 3528, 79 tis. Kč. Došlo tedy k nárůstu zisku o 88%. Objem celkových výnosů se snížil a také snížil zisk o 460,79 tis. Kč, což je o 8%.

Provozní nákladovost se snížila a tudíž došlo vlivem tohoto ukazatele ke zvýšení zisku o 19 806,93 tis. Kč.

Ukazatel finanční nákladovosti se naopak zvýšil. Došlo tedy ke snížení zisku o 16 278,14 tis. Kč (o 94%).

Z jednotlivých dílčích ukazatelů provozní nákladovosti se nejvíce snížil ukazatel nákladovosti prodaného zboží. Toto snížení mělo za následek zvýšení zisku o 25 935,82 tis. Kč. V opačném případě, nejvyšší růst zaznamenal ukazatel nákladovosti výkonové spotřeby, který měl za následek pokles zisku o 12 999,93 tis. Kč.

Dílčí ukazatelé finanční nákladovosti ovlivnily zisk a to dost podstatně. Nákladovost ostatních finančních nákladů se dosti zvýšila a tudíž snížila zisk o 16 845,84 tis. Kč. Hlavní důvodem tohoto zvýšení ukazatele bylo zúčtování prodaných cenných papírů společnosti. Mírné snížení ukazatele nákladovosti úroků mělo za následek mírné zvýšení zisku a to o 567,70 tis. Kč (o 10%).

Podle vztahů, které jsou uvedeny v schématu 2 musí platit:

$$3528,79 + (-460,79) = 3\ 068 \Rightarrow \text{celk. absolutní. přírůstek zisku před zdaň.}$$

Stejně tak u indexů musí platit:

$$1,8819 * 0,9208 = 1,7328 \Rightarrow \text{celk. relativní přírůstek zisku před zdaněním}$$

Dále platí:

- Vliv provozní nákladovosti + vliv finanční nákladovosti

= vliv výnosnosti produkce

$$19\ 806,93 + (-16\ 278)$$

$$= 3528,79$$

indexově:

$$34,7747 * 0,0514$$

$$= 1,88$$

- Vliv nákladů na prodané zboží + vliv nákladovosti výkonové spotřeby + vliv osobní nákladovosti + vliv nákladovosti daní a poplatků + vliv nákladovosti odpisů DM + vliv nákladovosti ZC prodaného DM a materiálu + vliv ostatní provozní nákladovosti

= vliv provozní nákladovosti.

$$5\,935,82 + (-12\,999,92) + (-5\,047,66) + (-144,84) + (-1621,84) + 656,36 + 13029,01$$

$$= 19\,806,93$$

indexově:

$$104,2747 * 0,0974 * 0,4048 * 0,9744 * 0,7478 * 1,1248 * 10,3239$$

$$= 34,77$$

- Vliv nákladovosti úroků + vliv nákladovosti ostatních finančních nákladů

= vliv finanční nákladovosti

$$567,70 + (-16\,845,84)$$

$$= -16\,278,14$$

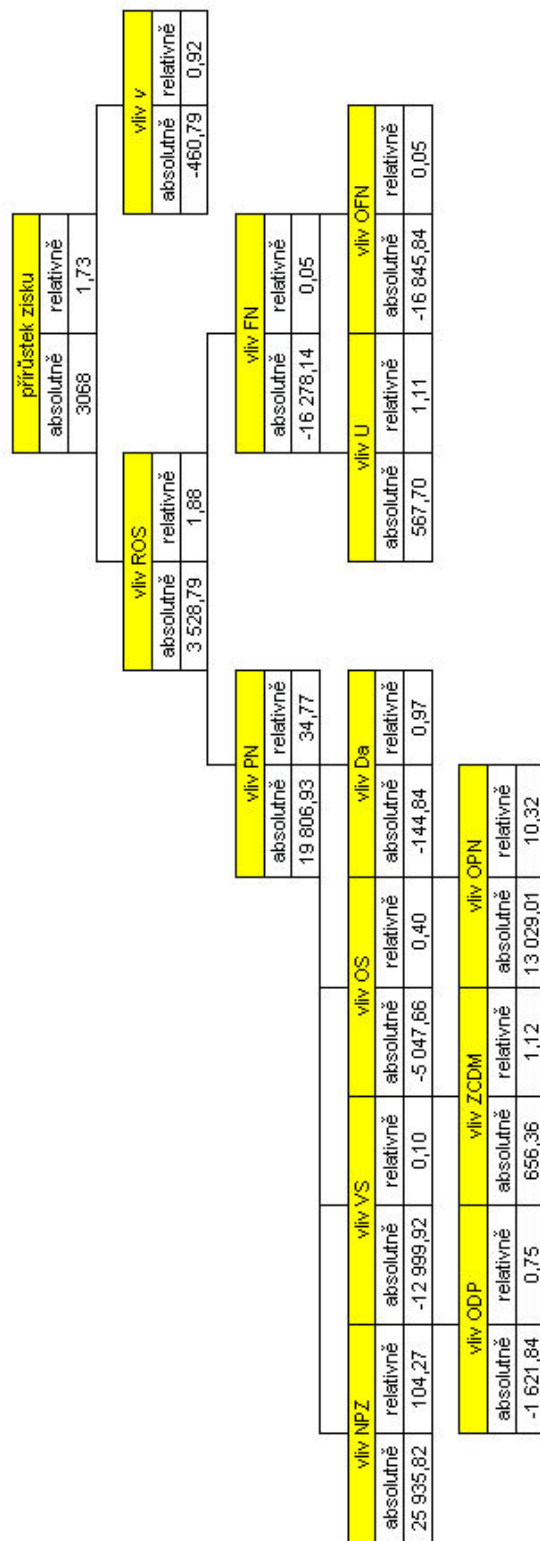
indexově:

$$1,1071 * 0,0489$$

$$= 0,0541$$

Pro lepší pochopení jednotlivých vztahů a souvislostí slouží následující schéma:

Schéma3: Rozklad přírůstku zisku mezi roky 2005 a 2004 absolutně (tis. Kč), relativně

8. Zhodnocení provedené analýzy s aspektem na výsledky hospodaření podniku

Na základě zjištěných výsledků analýzy společnosti Zemědělské služby Dynín, a. s. lze konstatovat následující:

Po celé sledované období společnost vykazovala kladný hospodářský výsledek, což je jistě pozitivum. Náklady podniku byly vždy nižší než výnosy. Nejvyšší rozdíl mezi výnosy a náklady byl v roce 2001 a to 18 388 (tis. Kč). Tento rok byl velice úspěšný hospodářský rok. Situace na trhu byla velice příznivá. Společnost docílila zvýšení marže z krmných směsí o 50% než v předchozím roce.

Celkové náklady podniku měly kolísavou tendenci. Nejnižší byly vykázány v roce 2003 a to 416 834 (tis. Kč). V tomto roce pokleslo množství vyrobených krmných směsí o 10% než činilo v předchozím roce. Tento rok byl také neúrodný, protože bylo velké sucho. Méně se obchodovalo se zbožím (obiloviny).

Strukturu nákladů podniku představují provozní náklady, finanční náklady a mimořádné náklady. Provozní náklady ve zkoumaném období tvořili v průměru 95,7% celkových nákladů.

Provozní náklady stejně jako celkové náklady v hodnoceném období kolísaly. Nejvyšší jejich hodnota byla vytvořena v roce 2001 (646 807 tis. Kč) a nejnižší v roce 2003 (407 015 tis. Kč). V jejich struktuře byla nejvyšší položkou výkonová spotřeba a to ve všech sledovaných letech, což je samozřejmé, protože se jedná o výrobní podnik.

Finanční náklady v jednotlivých sledovaných letech měly veliké výkyvy ve vývoji. V roce 2002 a 2005 dosáhly nejvyšších položek. Jejich výši způsobilo zúčtování prodaných cenných papírů. Nejvyšší položku těchto nákladů představují nákladové úroky. Ty tvoří v průměru 63% celkových finančních nákladů za zkoumané období.

V letech 2002 až 2005 společnost nevykazovala žádné mimořádné náklady. Jen v roce 2001 byly vykázány.

Ukazatel ROA ve sledovaných letech nevykazoval příliš vysoké hodnoty, což jistě není dobře. Nicméně v letech 2001 až 2003 byl ukazatel podniku vyšší než průměrný ukazatel

právnických osob, které působí ve stejném odvětví. Nejvyšší hodnoty ve sledovaném období dosáhl v roce 2005 a to 1,6%. To znamená, že na 1Kč aktiv v tomto roce připadá 0,016 Kč zisku.

Ukazatel ROE také nedosahoval příliš vysokých hodnot. Pohyboval se v rozmezí 1,11% až 4,62%. S porovnáním s průměrnými hodnotami v odvětví byl však vždy vyšší kromě roku 2004. Nejvyšší hodnotu ukazatel ROA dosáhl v roce 2005 a to 4,61 %, což znamená že, na 1 Kč vlastního kapitálu připadalo 0,0461 Kč zisku.

Rentabilita celkových nákladů od roku 2002 mírně rostla, ovšem její hodnoty jsou stále dosti nízké, což pro podnik není dobré. Ukazatel se pohyboval v rozmezí 0,19% až 0,97%. Jednotlivé ukazatele nákladovosti byly dosti vysoké a měly kolísavou tendenci vývoje. Např. nejvyšší celková nákladovost byla vykázána v roce 2004 a to 0,9934. Na 1 Kč výnosů se spotřebovalo 0,9934 Kč nákladů.

Hospodářskou situaci podniku lze hodnotit jako dobrou. Podnik byl ve sledovaných letech vždy ziskový a dosahoval svých cílů (prosazení a udržení své tržní pozice). Ovšem firma působí v odvětví, které je dosti rizikové. I v sledovaném období jsou vykázány značné výkyvy ve vývoji nákladů a poměrových ukazatelů. Každý rok je jiný.

9. Závěr

V předkládané práci jsou zhodnoceny náklady, poměrové ukazatele (ukazatele rentability) a ostatní ukazatele, které ovlivňují finanční situaci podniku. Údaje potřebné pro výpočty a následné zhodnocení, byly získány z účetních výkazů firmy a to z výkazu zisku a ztrát a rozvahy za hodnocené roky. Pro výpočty byly použity údaje za období 2001 až 2005.

Za použití horizontální analýzy a vertikální analýzy byl hodnocen jednotlivý vývoj nákladů a jejich struktura.

Z poměrových ukazatelů se podrobně sledovaly ukazatele rentability. Mezi ukazatele, které byly počítány a následně hodnoceny patří: ukazatel rentability celkových aktiv (ROA), ukazatel rentability vlastního kapitálu (ROE), ukazatel rentability nákladů (ROC), celková nákladovost, provozní nákladovost a finanční nákladovost. Vývoj základních ukazatelů ROA a ROE byl graficky znázorněn a zároveň porovnán s průměrnými hodnotami ukazatelů právnických osob, působících ve stejném odvětví. Zemědělské služby Dynín, a. s. vykazovaly v letech 2001 až 2003 vyšší hodnoty ukazatelů než byly průměrné hodnoty odvětví. Dále byl rozkládán přírůstek zisku před zdaněním mezi roky 2004 a 2005. Výpočty byly prováděny pomocí logaritmické metody a zobrazily ukazatele, které ovlivnily zisk a jakým způsobem ho ovlivnily.

Na základě zjištění a provedených analýz lze závěrem zhodnotit hospodářskou situaci společnosti jako dobrou, přičemž na problémy či nedostatky bylo upozorněno v závěrečném zhodnocení. Je samozřejmé, že toto se týká pouze hodnoceného období (2001 až 2005).

Vzhledem k vývoji ukazatelů rentability lze předpokládat, že podnik bude dosahovat stále lepších výsledků. Jak již bylo uvedeno, firma investovala do nových technologií, které by jí

měly do budoucna zaručovat kladné hospodářské výsledky. Nesmíme však zapomenout, že společnost podniká v odvětví, které je dosti rizikové a nedá se dostatečně předvídat. O úspěšnosti podniku rozhoduje spousta věcí. Např. stačí jeden neúrodný rok a vše může být jinak.

Závěrem bych rád popřál společnosti Zemědělské služby Dynín, a. s. další prosperující existenci, aby dosahovala alespoň takových výsledků jako doposud a aby si udržela stabilní postavení a dobré jméno na trhu.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je klasifikace nákladů a možnosti jejich analýzy. Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, a to význam sledování nákladů, klasifikace a evidence nákladů, způsoby analýzy nákladů a konkrétní analýza nákladů.

První část se zabývá důležitostí sledování nákladů, co náklady ovlivňují. Druhá část zobrazuje členění nákladů podle různých hledisek a jejich evidenci. Třetí část udává možné způsoby analyzování nákladů a poslední část obsahuje provedenou analýzu nákladů podniku Zemědělské služby Dynín, a. s.

Klíčová slova

náklady, klasifikace nákladů, evidence nákladů, analýza nákladů

Abstract

The theme of this Bachelor's essay is costs classification and possibility of their analyse. This work is divided into four parts: the sense of costs monitoring, costs classification and their record, possibility of costs analyse and real costs analysis.

First part deals with importance of costs monitoring, what costs affect. Second part reflects costs classification meanly different position and their record. Third part is about possible methods of costs analyse. Final part contains process costs analysis of firm Zemědělské služby Dynín, a. s.

Key Words

costs, costs classification, costs record, costs analysis

Literatura:

Publikace

1. Synek, M a kol.: *Podniková ekonomika*. Praha, C. H. Beck, 2005.
2. Wöhe, G.: *Úvod do podnikového hospodaření*. Praha, C. H. Beck, 1995.
3. Neumaierová, I., Neumaier, I.: *Výkonnost a tržní hodnota firmy*. Praha, Grada Publishing, 2002.
4. Kovanicová, D.: *Finanční účetnictví v kontextu současného vývoje*. Praha, Polygon, 1997.
5. Synek, M. – Muzikant, J.: *Modelování nákladů*. Praha, SNTL, 1978.
6. Štřeleček, F.: *Analýza podnikatelských činností*, JCU, 1991.
7. Valach, J. a kol.: *Finanční řízení podniku*. Praha, EKOPRESS, 1999.
8. Synek, M a kol.: *Ekonomická analýza*. Praha, VŠE, 2003.
9. Kisslingerová, E. a kol.: *Manažerské finance*. Praha, C. H. Beck, 2004
10. Synek, M. a kol. : *Manažerská ekonomika*. 3 vydání. Praha, Grada Publishing, 2002.

Internetové stránky:

www.agrokrom.cz

www.mze.cz

www.zsdyn.cz

Seznam tabulek

Tab. 1: Všeobecný kalkulační vzorec používaný v ČR

Tab. 2: Finanční ukazatele, zkratka a jejich zdroj

Tab. 3: Ukazatele rentability

Tab. 4: Přehled výnosů, nákladů a hospodářského výsledku podniku (v tis. Kč)

Tab. 5: Vývoj nákladů podniku a jejich procentní podíly na celkových nákladech

Tab. 6: Přehled jednotlivých položek provozních nákladů a jejich procentní podíly na celkových provozních nákladech

Tab. 7: Horizontální analýza jednotlivých položek provozních nákladů

Tab. 8: Přehled jednotlivých položek finančních nákladů a jejich procentní podíly na celkových provozních nákladech

Tab. 9: Horizontální analýza jednotlivých položek finančních nákladů

Tab. 10: Výchozí hodnoty pro výpočet ukazatelů rentability

Tab. 11: Vybrané ukazatele rentability podniku

Tab. 12: Srovnání ukazatelů ROA a ROE podniku s průměrnými ukazateli za odvětví

Tab. 13: Výchozí hodnoty pro logaritmický rozklad zisku

Tab. 14: Vliv jednotlivých položek na vývoj zisku před zdaněním

Seznam schémat

Schéma 1: Vztah mezi druhovým, kalkulačním a střediskovým tříděním nákladů

Schéma 2: Pyramidový rozklad zisku

Schéma 3: Rozklad přírůstku zisku mezi roky 2005 a 2004 absolutně (tis. Kč), relativně

Seznam grafů

Graf 1: Průběh celkových nákladů

Graf 2: Průběh jednotkových nákladů

Graf 3: Hospodářský výsledek před zdaněním za období 2001 až 2005

Graf 4: Struktura nákladů

Graf 5: Struktura provozních nákladů

Graf 6: Struktura finančních nákladů

Graf 7: Ukazatele rentability